

CIEPIELÓW, GÓZD, IŁŻA, JASTRZĘBIA,
JEDLNIA-LETNISKO, KAZANÓW, PIONKI,
POLICZNA, PRZYŁĘK, TCZÓW, ZWOLEŃ

nad
Itzanką i Zwolenką

Henryk Bednarczyk, Janusz Popławski, Michał Bogdański

Nad Iłżanką i Zwolenką
Upon Iłżanka and Zwolenka Rivers

Stowarzyszenie Dziedzictwo i Rozwój / *Heritage and Development Association*
Stowarzyszenie Oświatowe SYCYNA / *Sycyna Educational Association*

Tom XXXIII / XXXIII Volume

Biblioteka Sycyńska / *Sycyna Library*

Monograficzna seria wydawnicza ukazuje się od 2000 r. (łącznie 53 010 egz.) /

The monographic series has been in print since 2000 (total of 53 010 copies)

Redaktor naukowy / Scientific editor: prof. dr hab. Henryk Bednarczyk

Henryk Bednarczyk, Janusz Popławski, Michał Bogdański
Nad Iłżanką i Zwolenką / Upon Iłżanka and Zwolenka Rivers

Opracowanie graficzne / *Graphic Design:*

Janusz Popławski

Fotografie / *Photos:*

Robert Kusio, Elżbieta Nowakowska, Jerzy Madejski

oraz: Ryszard Krawczyk, Paweł Nakonieczny, Kajetan Orzeł,

Włodzimierz Kabus, Grażyna Rojek

Zbiory/ *Archives:*

Stowarzyszenia Dziedzictwo i Rozwój, Stowarzyszenia Oświatowego SYCYNA,

Urzędów Gmin i Starostwa Powiatowego w Zwoleniu,

Archiwum Lasów Państwowych

Konsultanci / *Consultants:*

Marcin Olifrowicz, Iwona Bednarczyk, Marcin Bielecki (Ciepielów),

Joanna Tkaczyk (Gózd), Robert Korpula (Iłża), Michał Obrzydziński (Jastrzębia),

Kajetan Orzeł (Jedlnia-Letnisko), Marianna Sulima (Kazanów),

Grażyna Rojek (Pionki), Robert Strzelecki (Policzna), Andrzej Szewczyk (Przyłęk),

Jan Madej (Tczów), Włodzimierz Kabus, Paweł Nakonieczny (Zwoleń)

Tłumaczenie na j. angielski / *English translation:*

Urszula Wnuk

Copyright by:

Stowarzyszenie Dziedzictwo i Rozwój w Zwoleniu

Heritage and Development Association in Zwoleń.

Stowarzyszenie Oświatowe SYCYNA

SYCYNA Educational Association, 2010

ISBN 978-83-60132-19-7

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach

Osi 4 LEADER Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013.

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich

na lata 2007–2013 – Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Stowarzyszenie

Dziedzictwo i Rozwój w Zwoleniu

Opracowanie edytorskie / *Editors:*

Jacek Pacholec, Michał Bogdański, Monika Wróbel

Nakład / *Circulation* 2 000 egz. / *copies*

Publikacje bezpłatne / *Publication free of charge*

Wydawnictwo Instytutu Technologii Eksploatacji – PIB

Institute for Sustainable Technologies – National Research Institute Publishing House

ul. K. Pułaskiego 6/10, 26-600 Radom, tel. centr. (048) 364-42-41, fax (048) 364-47-65

e-mail: instytut@itee.radom.pl

<http://www.itee.radom.pl>

Wprowadzenie

Stowarzyszenie Dziedzictwo i Rozwój w Zwoleniu oddaje w Państwa ręce kolejną już publikację współfinansowaną ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi 4 LEADER Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013. Lokalna Grupa Działania, jaką jest Stowarzyszenie, dzięki zaangażowaniu i pracy jego członków uzyskała dofinansowanie na realizację Lokalnej Strategii Rozwoju.

Preface

The following publication of the Heritage and Development Association in Zwolen, is yet another one co-financed from the European Union funds within the framework of 4 LEADER – Rural Areas Development Programme 2007–2013. Thanks to the commitment and hard work of its workers, the Association, being a Local Action Group at the same time, has received financing for the realization of the Local Development Strategy.

Mozolnie rozwijając Stowarzyszenie od 2005 roku zwiększono obszar oddziaływania z jednej do jedenastu gmin. Gminy te są położone w trzech powiatach: zwoleńskim, radomskim i lipskim nad rzekami Zwolenką i Iłzanką oraz w otulinie Puszczy Kozienickiej.

The Association has been under the process of constant development, which in 2005 resulted in the increase of the parishes under its control from one to eleven. The parishes are located in three counties: Zwolen, Radom and Lipsk counties upon Zwolenka and Iłzanka rivers in the protective area for Kozienice Virgin Forest.

Ze Stowarzyszeniem współpracują gminy: Ciepiałów, Gózd, Iłża, Jastrzębia, Jedlnia-Letnisko, Kazanów, Pionki, Policzna, Przyłęk, Tczów i Zwoleń. Bliskość geograficzna sprawiła, że koleje losów 11 gmin Stowarzyszenia są zbieżne.

W podobny sposób przebiegał ich rozwój, dotykały je te same zawieruchy historii, zrywy powstańcze oraz działania zbrojne I i II wojny światowej. Tak samo rozwiązywano codzienne problemy, wykształciły się bliskie związki gospodarcze, tradycje i obrzędy.

Ta ziemia jest trwale związana z wybitnymi przedstawicielami polskiej literatury i sztuki.

Dla Jana Kochanowskiego ziemia zwoleńska była ziemią rodzinną – gniazdem ojczystym. Wielki poeta renesansu, Jan Kochanowski, którego „kolebka, dom i grób” znajdowały się w Sycynie, Czarnolesie i Zwoleniu, tak pisze o swojej ziemi rodzinnej w wierszu „Na dom w Czarnolesie”:

*Panie, to moja praca, a zdarzenie Twoje;
Raczyż błogosławieństwo dać do końca swoje!
Inszy niechaj pałace marmórowe mają
I szczerym złotogłowem ściany objijają,
Ja, Panie, niechaj mieszkam w tym gniaździe ojczystym,
A Ty mię zdrowiem opatrz i sumnieniem czystym,
Pożywieniem ućciwym, ludzką życzliwością,
Obyczajmi znośnymi, nieprzykrą starością.*

Jacka Malczewskiego, wybitnego polskiego malarza i jego dwóch braci, a także Wacława Karczewskiego, znanego literata przygotowywał we wsi Wielgie (gmina Ciepiałów) do nauki w gimnazjum pisarz i pedagog Adolf Dygasiński.

Natomiast dla poety Bolesława Leśmiana Iłża była nie tylko miejscem wypoczynku. Tutaj spotkał swoją mużę, Teodorę Lebenthal, której poświęcił cykl liryków. W jego poezji jest wiele wątków związanych z pięknem Iłży i okolic.

Nazwiska znakomitych twórców na zawsze wpięły się w historię naszej ziemi. Mieszkańcy żyją w cieniu ich legendy, kultywując i upowszechniając ich dokonania i twórczość. Imponujący jest dorobek współczesnych pokoleń: drogi, hotele, pomniki, a także produkcja zdrowej żywności. Historia, piękno naszej ziemi, infrastruktura turystyczna stanowią magnes przyciągający turystów z całego świata.

Przekazujemy Państwu album ilustrujący najciekawsze miejsca regionu: zabytki i urokliwe zakątki Puszczy Kozienickiej, Iłżanki i Zwolenki.

Mamy nadzieję, że album będzie wykorzystany przez samorządy gmin, stowarzyszenia, aktyw-

The parishes of Ciepiałów, Gózd, Iłża, Jastrzębia, Jedlnia-Letnisko, Kazanów, Pionki, Policzna, Przyłęk, Tczów and Zwoleń cooperate with the Association. Because of their geographical proximity, the fate and future of all eleven parishes coincide. They all have undergone similar development processes, were influenced by same historical events including uprisings and military actions of the I and II World Wars and dealt with everyday problems in a very similar manner. The similarity lies as well at the heart of local economic relations, habits and ceremonies.

The region is significantly connected with Poland's most prominent literary and artistic figures. For Jan Kochanowski, a great poet of the Polish Renaissance, for instance, Sycyna, Czarnolas and Zwoleń were his homeland, his family nest, his 'cradle, home and grave'.

Jacek Malczewski, a prominent Polish painter, his two brothers and Wacław Karczewski, a famous man of letters of that era, received their education in the village of Wielgie in Ciepiałów parish and Adolf Dygasiński – a writer and an educator – was their teacher.

For Bolesław Leśmian Iłża was not only his holiday destination. It was also a place where he met his muse – Teodora Lebenthal, whom he wrote a series of lyrics about. His poetry also captured and depicted the beauty of Iłża and its surroundings.

The names of great artists have been permanently inscribed in the history of the region and its ordinary inhabitants will always live their lives in the shade of their legend doing their best to popularize their achievements and works. The achievements of modern generations is also impressive: roads, hotels, monuments and the production of healthy foods. The history, beauty and tourist infrastructure are what attracts the tourists from all over the world.

We are hereby giving you the album which portrays the most interesting places in the region: the monuments and unspoilt nature of Kozienice Virgin Forest and the valleys of Iłżanka and Zwolenka rivers.

I hope the following publication will help the local governments, associations and politically and socially active inhabitants promote the area. We also hope that thanks to this album the social relations and local activity in the parish will be stronger.

nych mieszkańców i przyczyni się do zwiększenia wiedzy i popularności naszych małych ojczyzn. Będzie sprzyjał wzrostowi aktywności i więzi społecznych.

Zapraszamy krajowych i zagranicznych turystów do odwiedzenia gniazd ojczystych Jana Kochanowskiego, Jacka Malczewskiego i Bolesława Leśmiana.

We would like to invite all tourists, from Poland and other countries as well, to come to our region and visit the family nests of Jan Kochanowski, Jacek Malczewski and Bolesław Leśmian.

Zbigniew Buczma

Stowarzyszenie Dziedzictwo i Rozwój / *Heritage and Development Association*

Henryk Bednarczyk

Stowarzyszenie Oświatowe SYCYNA / *SYCYNA Educational Association*

CIEPIELÓW

Gmina Ciepiałów jest gminą wiejską, wchodzącą w skład powiatu lipskiego. W dolinie rzeki Iłżanki, na szlaku komunikacyjnym Warszawa–Sandomierz, znajduje się centrum gminy – miejscowość Ciepiałów.

Nazwa pochodzi od nazwy dzierzawczej, określającej własność Ciepiał.

W Wielgim, w gminie Ciepiałów, spędził dzieciństwo J. Malczewski, jeden z najwybitniejszych polskich malarzy, wspólnie z A. Heydelem i W. Karczewskim (autorem powieści *W Wielgim*), których nauczycielem był A. Dygasiński. Z Ciepiałowem i Gardzienicami związany jest W. Długosz, Wicemarszałek Sejmu Rzeczypospolitej.

W gminie jest 29 sołectw: *Antoniów, Anusin, Bielany, Bąkowa, Borowiec, Ciepiałów, Ciepiałów-Kolonia, Czerwona, Chotyże, Dąbrowa, Drezno, Gardzienice-Kolonia, Kałków, Kawęczyn, Kochanów-Sajdy, Kunegundów-Czarnolas, Łaziska, Marianki, Pasieki, Podgórze, Podolany, Pcin, Rekówka, Ranachów B, Stary Ciepiałów, Stare Gardzienice, Świesielice, Wielgie, Wólka Dąbrowska.*

W gminie funkcjonują trzy publiczne szkoły podstawowe: w Ciepiałowie, Bąkowej, Wielgim, a także publiczne gimnazjum w Ciepiałowie.

Rolnictwem w gminie zajmuje się 1 291 gospodarstw.

Na terenie gminy Ciepiałów działają 324 podmioty gospodarcze, w tym: Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe ROL-MOT, Zakład Instalacji Wodno-Kanalizacyjnej Wod-Kan.

H. Bednarczyk, H. Kowalska-Kutera, *Ciepiałów dawniej i dziś*. Stowarzyszenie Oświatowe Sycyna 2001.

www.ciepialow.pl

Kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego
Exaltation of the Cross Church
(fot. / photo: archiwum gminy / from parish's archives)

Ciepiałów parish is a rural region incorporated in Lipsk district. The centre of the parish – the town of Ciepiałów – is located in the Iłżanka river valley. The name of the parish indicates possessiveness and its exact meaning is “Ciepiał’s property”.

J. Malczewski – one of Poland’s most prominent painters – together with A. Heydel and W. Karczewski spent their childhood in Wielgie in Ciepiałów parish and A. Dygasiński was their teacher. Other prominent figures, such as J. Długosz – the Vice Speaker of the Parliament – are also somewhat connected with Ciepiałów and Gardzienice.

There are 29 villages in the parish. These are: *Antoniów, Anusin, Bielany, Bąkowa, Borowiec, Ciepiałów, Ciepiałów-Kolonia, Czerwona, Chotyże, Dąbrowa, Drezno, Gardzienice-Kolonia, Kałków, Kawęczyn, Kochanów-Sajdy, Kunegundów-Czarnolas, Łaziska, Marianki, Pasieki, Podgórze, Podolany, Pcin, Rekówka, Ranachów B, Stary Ciepiałów, Stare Gardzienice, Świesielice, Wielgie, Wólka Dąbrowska.*

There are 3 state elementary schools located in Ciepiałów itself, Bąkowa and Wielgie. In Ciepiałów, there is also a state pre-secondary (middle) school.

1291 farms in the parish are totally devoted to farming only.

There are 324 enterprises in the parish. They include ROL-MOT – a manufacturing-commercial enterprise and Wod-Kan – a water and sewage installation company.

H. Bednarczyk, H. Kowalska-Kutera, *Ciepiałów then and now*. Sycyna Educational Association 2001.

www.ciepialow.pl

Park w Ciepiałowie nocą
Park in Ciepiałów by Night
(fot. / photo: archiwum gminy / from parish's archives)

Iłżanka / *Iłżanka River*
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Rajd rowerowy szlakami Związku Gmin nad Iłżanką / *Bicycle race along the route of the Association of Parishes upon Iłżanka River*
(fot. / photo: archiwum gminy / from parish's archives)

CIEPIEŁÓW

Z kart historii

- 1413 – pierwsza wzmianka o wsi Czepyelow i jej dziedzicu Pietusze
- 1470–1480 – wzmianka o kościele ciepielowskim
- 1837 – papiernia w Ciepiewie
- 1885 – szkoła podstawowa w domu Łączyńskich (obecny Urząd Gminy)
- 1920 – rozpoczęcie budowy szosy o twardej nawierzchni, zbudowanie mostu
- 1923 – zakończenie budowy szkoły; 21 marca powstanie Ochotniczej Straży Pożarnej
- 1954 – elektryfikacja Ciepiewa; powstanie miejscowego parku, zieleńca
- 2006 – oddanie do użytku parku i placu zabaw na pl. Zwycięstwa
- 2006 – zakończenie budowy Domu Ludowego w Wielgim

Urząd Gminy w Ciepiewie
Parish Council in Ciepiew
(fot. / photo: E. Nowakowska)

← Zwolień

Panorama Ciepelowa / Ciepilów Panorama
(fot. / photo R. Kusio)

Rekówka
Świesielice

Lipsko

Chotyże

Wielgie

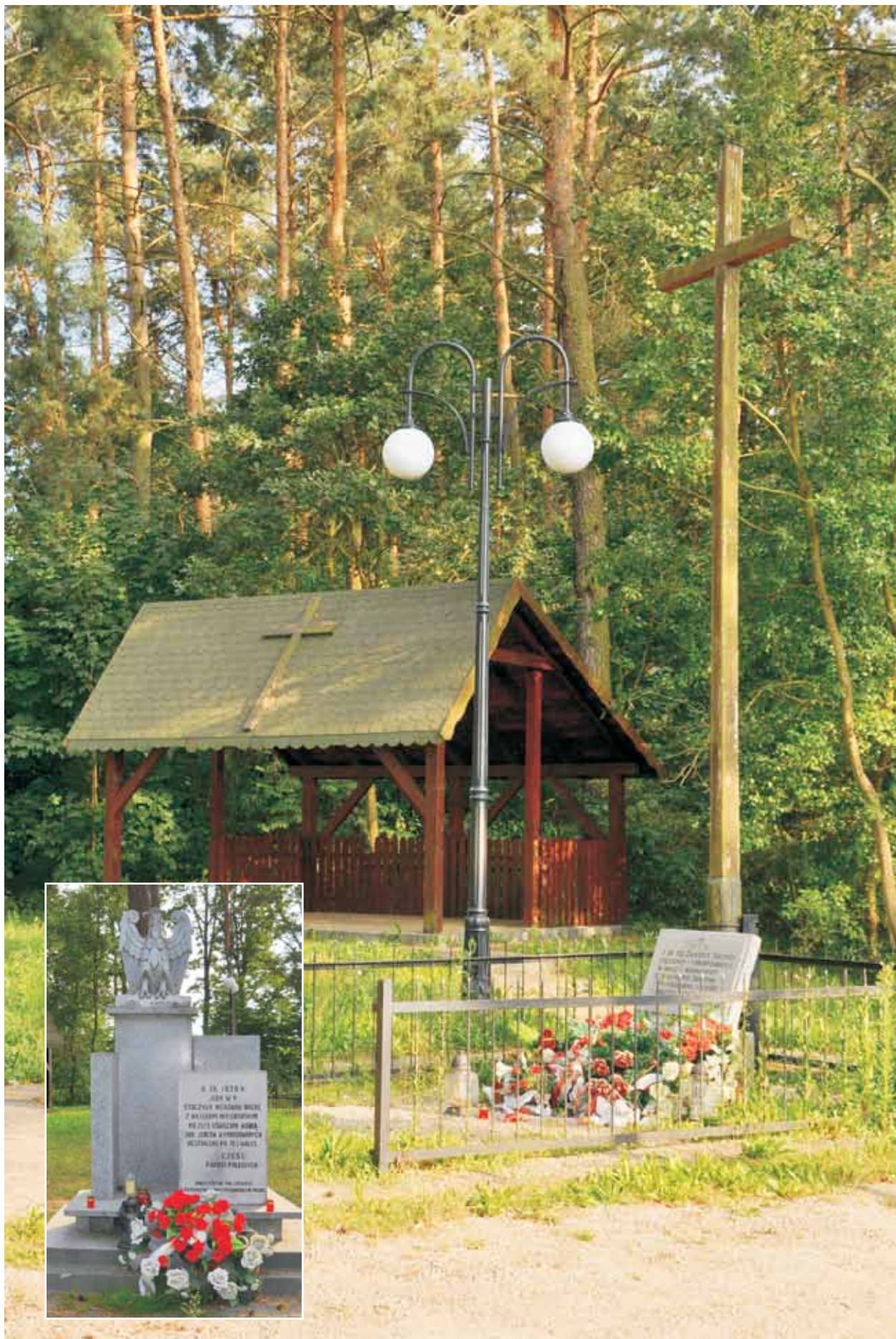

Kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego / *Exaltation of the Cross Church*
(fot. / photo: E. Nowakowska)

XIX-wieczna Synagoga w Ciepilowie / *XIX century Synagogue in Ciepilów*
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Pomniki poległych i pomordowanych pod Dąbrową w 1939 r. / *The Monument to the Fallen and Murdered in Dąbrowa in 1939*
(fot. / photo: R. Kusio)

Dworek w Gardzienicach / *Gardzienice Mansion*
(fot. / photo: B. Czajla)

Uliczki w Ciepielowie / *The Streets of Ciepielów*
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Park w Ciepielowie / Park in Ciepielów
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Sesja Rady Gminy, przemawia Wójt – Artur Szewczyk / Parish Council in session, village mayor Artur Szewczyk is speaking
(fot. / photo: archiwum gminy / from parish's archives)

Wielgie

Wielgie. Wieś koło Zwolenia, 5 km na zachód od Ciepiewa, 670 mieszkańców. Już w XV wieku znalazła się w „Rocznikach...” Jana Długosza. Miejsce dobre należało do rodu Oleśnickich. Na początku XIX wieku właścicielem tutejszych posiadłości był Florian Karczewski. Karczewscy byli skoligaceni z rodziną Malczewskich. Jacka Malczewskiego, wybitnego polskiego malarza, i jego dwóch braci przygotowywał w Wielgiem do nauki w gimnazjum pisarz i pedagog Adolf Dygasiński (1839–1902), wiodący przedstawiciel naturalizmu w literaturze polskiej. Siostra Jacka Malczewskiego, Helena, wyszła za mąż za literata Wacława Karczewskiego (autora powieści „W Wielgiem”).

Adolf Dygasiński prepared Poland's prominent artistic and literary figures like Jacek Malczewski – the painter and Wacław Karczewski – the man of letters, for their future middle school education.

Publiczna Szkoła Podstawowa w Wielgiem
State elementary school in Wielgie
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Dom Ludowy / *The Folk House*
(fot. / photo: archiwum gminy / from parish's archives)

Kaplica cmentarna / *Cemetery Chapel*
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Grobowiec Karczewskich / *Karczewski Family Vault*
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Kościół pw. Bożego Ciała / *Corpus Christi Church*
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Wnętrze kościoła pw. Bożego Ciała
The interior of Corpus Christi Church
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Staw w Wielgim / The pond in Wielgie
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Jacek Malczewski (1854–1929)

Jacek Malczewski, *Autoportret w zbroi / Self-Portrait in Armour*, 1914.
Muzeum Narodowe, Warszawa / National Museum in Warsaw

Jacek Malczewski, *Zatruta studnia z autoportretem / Poisoned Well with Self-Portrait*, 1916.
Muzeum im. J. Malczewskiego w Radomiu / J. Malczewski Museum in Radom

Jacek Malczewski, *Wspomnienie młodości / Youthful Memories*, 1890.
Muzeum Narodowe w Warszawie / National Museum in Warsaw

Jacek Malczewski, *Dzieciństwo. Jacek nad stawem w Wielgim / Childhood. Jacek at the Pond in Wielgim*, 1919.
Własność prywatna / Private Collection

Jacek Malczewski, *Pejzaż jesienny, Wielgie / Autumn landscape, Wielgie*, 1895.
Własność prywatna / Private Collection

GÓZD

Gmina Gózd zajmuje powierzchnię 7 776 ha, którą zamieszkuje 8 239 osób. Pierwsza wzmianka o wsi Gózd w dokumentach pisemnych pojawia się w 1508 r. Starosłowińskie słowo gózd oznaczało las.

Gmina Gózd graniczy z gminami: Jedlnia-Letnisko, Pionki, Tczów, Skaryszew, Radom.

W skład gminy wchodzi 20 sołectw: *Budy Niemianowskie, Czarny Lasek, Drożanki, Gózd, Grzmućcin, Karszówka, Klwatka, Kłonów, Kłonówek-Kolonia, Kiedrzyń, Kuczki-Kolonia, Kuczki Wieś, Lipiny, Małęczyn Nowy, Małęczyn Stary, Niemianowice, Piskornica, Podgóra.*

Przez gminę przepływają dwie małe rzeki: Pacynka (dopływ rzeki Mlecznej) i Gzówka. Gmina posiada gęstą sieć małych rzek i rowów. Sieć rowów działa jednostronnie, co może powodować wyjąłowanie gleb. W gminie jest 18 stawów i sadzawek o powierzchni 4,71 ha.

Na terenie gminy znajduje się 1 274 ha otuliny Kozienickiego Parku Krajobrazowego (16,4% powierzchni), która wyróżnia się niezwykle pięknym krajobrazem utworzonym przez rzeki, rozległe łąki z rozproszonymi zadrzewieniami i niewielkimi skupiskami leśnymi. W gminie jest sześć szkół podstawowych: w Goździe, Klwatce, Kuczkach-Kolonii, Kłonówku, Małęczynie, Podgórzu oraz dwa publiczne gimnazja w Goździe i Małęczynie. Gmina Gózd to gmina typowo rolnicza. Dla ok. 1/3 zarejestrowanych podmiotów przedmiotem działalności jest handel hurtowy i detaliczny oraz budownictwo (MARK – Zakład Przetwórstwa Rybnego, Agata – Zakład Produkcji Systemów Odwadniającego, PPHU Janas, piekarnia, Garbarnia SKÓREX, PPUH RENOMA).

www.gozd.pl

Kościół pw. Matki Bożej Królowej Polski w Kłonówku-Kolonii / *Our Lady Queen of Poland Church in Klonówek-Kolonia*
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Gózd parish spreads over 7 776 ha and has the population of 8 239. The parish was first referred to on paper in 1508. In Old-Slavic the name of the parish – gózd meant the forest.

Gózd parish borders on Jedlnia-Letnisko, Pionki, Tczów, Skaryszew and Radom parishes.

There are 20 villages in the region. They are: *Budy Niemianowskie, Czarny Lasek, Drożanki, Gózd, Grzmućcin, Karszówka, Klwatka, Kłonów, Kłonówek-Kolonia, Kiedrzyń, Kuczki-Kolonia, Kuczki Wieś, Lipiny, Małęczyn Nowy, Małęczyn Stary, Niemianowice, Piskornica, Podgóra.*

Two rivers (Pacynka – the tributary of Mleczna River, and Gzówka) flow through the parish. The region, however does have a dense network of small rivers and ditches as well. The network of ditches is a oneway network, which might cause soil impoverishment. There are also 18 ponds covering the area of 4.71 ha.

1 274 ha of the protective zone for Kozienice Landscape Park (which is 16.4% of its total area) is located in Gózd region. It's a picturesque and a remarkable landscape of rivers, vast fields, scattered bushes and small forests. There are 6 state elementary schools in the parish that are located in Gózd, Klwatka, Kuczki, Kłonówek, Małęczyn and Podgórze. The parish also has two state presecondary (middle) schools, which are in Gózd and Małęczyn. Gózd parish is a typical rural area whose habitants are mainly focused on farming. Locally registered business are in 1/3 concentrated on bulk and retail trade as well as construction. Some of the local enterprises are: MARK – a fish processing company, Agata – a company producing drainage systems, bakery, Janhas, SKÓREX tannery, RENOMA.

www.gozd.pl

18 Wójt Gminy – Adam Jabłoński z zespołem folklorystycznym
Adam Jabłoński – the village mayor – with the folk band
(fot. / photo: archiwum gminy / from parish's archives)

Nowa droga krajowa nr 12
National Road 12
(fot. / photo: R. Kusio)

GÓZD

Z kart historii

- 1827 – pierwsza wzmianka o miejscowości Gózd
- 1935 – zbudowanie kościoła pw. św. Józefa Oblubieńca NMP w Kuczkach-Kolonii
- 1955 – utworzenie Gromadzkiej Rady Narodowej
- 1972 – utworzenie gminy Gózd
- 1984 – zbudowanie budynku Urzędu Gminy
- 1989 – zbudowanie Ośrodka Zdrowia i Publicznej Szkoły Podstawowej w Goździe
- 2004 – zbudowanie Publicznej Szkoły Podstawowej w Kuczkach
- 2009 – zbudowanie Publicznego Gimnazjum w Małęczynie
- 2010 – oddanie do użytku Domu Strażaka

Urząd Gminy w Goździe
The Parish Council in Gózd
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Kościół pw. św. Józefa Oblubieńca NMP w Kuczkach-Kolonii / *Spouse Joseph Church in Kuczki-Kolonia*
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Wnętrze kościoła pw. św. Józefa Oblubieńca NMP w Kuczkach-Kolonii / *The interior of Spouse Joseph Church in Kuczki-Kolonia*
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Kapliczka w Drożankach
Shrine in Drożanki
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Kościół pw. św. Maksymiliana Marii Kolbe w Grzmicinie
Maximilian Maria Kolbe Church in Grzmicin
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Kapliczka w Grzmicinie
Shrine in Grzmicin
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Pomnik ofiar katastrofy lotniczej białoruskiego samolotu SU-27
Victims of the Belorussian SU-27 air-crash memorial (Air Show 2009)
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Kapliczka w Wojstawicach
Shrine in Wojstawice
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Kościół pw. św. Andrzeja Boboli w Małęczynie
St. Andrew Bobola Church in Małęczyn
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Publiczna Szkoła Podstawowa i Publiczne Gimnazjum w Goździe / State elementary school and pre-secondary school in Gózd
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Dom Strażaka w Goździe / Firefighter Centre in Gózd
(fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Kuczkach-Kolonii / *John Paul II state elementary school in Kuczki-Kolonia*
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Kochanowskiego i Publiczne Gimnazjum w Małęczynie
Jan Kochanowski state elementary school and state pre-secondary school in Małęczynie
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Plantacja malin w Grzmucinie
Raspberry plantation in Grzmucin
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Chata z poł. XIX wieku z Kłonówka (obecnie w Muzeum Wsi Radomskiej)
Mid XIX century cottage from Kłonówek (presently at the Museum of Radom Countryside)
(fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

Gozdowianki na II Festiwalu Produktów Regionalnych, Zwoleń 2009. Projekt LEADER
Women from Gózd at the II Regional Products Festival, Zwoleń 2009. LEADER project
(fot. / photo: E. Nowakowska)

IŁŻA

Miasto i gmina Iłża obejmuje obszar 25 585 ha. Liczba mieszkańców wynosi 15 794, w tym 5 336 w mieście. Sołectwa gminy Iłża: Alojzów, Białka, Błaziny Dolne, Błaziny Górne, Chwałowice, Florencja, Gaworzyna, Jasieniec Iłżecki Dolny, Jasieniec Iłżecki Górny, Jasieniec Maziarze, Jedlanka Nowa, Jedlanka Stara, Kajetanów, Koszary, Kotlarka, Krzyżanowice, Małomierzyce, Maziarze Nowe, Maziarze Stare, Pakosław, Pastwiska, Pieńki, Piłatka, Płudnica, Prędocin, Prędocin-Kolonia, Prędocinek, Kolonia Seredzice, Seredzice, Starosiedlice, Walentynów.

Znaczną część gminy stanowi obszar krajobrazu chronionego: Iłża-Makowiec, torfowisko w okolicach Pakosławia, kompleksy leśne Modrzejowice oraz rezerwat: Piotrowe Pole i Dąbrowa Polańska.

Atrakcją turystyczną jest Starachowicka Kolej Wąskotorowa, która w przyszłości połączy Starachowice z Iłżą. Nad miastem górują ruiny zamku Biskupów Krakowskich.

W XV wieku Iłża stała się centrum garncarstwa. W 1823 roku powstała fabryka fajansu Seligi Suderlanda. Do dziś zachowały się piecownice garncarskie i małe warsztaty. W Iłży wielokrotnie przebywał poeta Bolesław Leśmian.

W gminie znajduje się osiem szkół podstawowych, gimnazjum i trzy szkoły ponadgimnazjalne: zespoły szkół ponadgimnazjalnych w Chwałowicach i Iłży oraz liceum ogólnokształcące w Iłży.

Organizacje pozarządowe: Towarzystwo Ochrony i Promocji Zawodów Ginących oraz we wsiach Maziarze Stare, Krzyżanowice, Alojzów, Stowarzyszenie Razem dla Iłży.

Ponadregionalne imprezy: Dni Leśmianowskie, Turniej Rycerski, Festiwal Folkloru im. Józefa Myszkę.

J. Madejski, *Iłża zapamiętana*. Stowarzyszenie Oświatowe Sycyna 2004.

www.ilza.pl

Herb biskupów krakowskich
The Coat of Arms of the Bishops of Cracow
(fot. / photo: J. Madejski)

Resztki murów zamku iłżeckiego
The remains of the wall surrounding Iłża castle
(fot. / photo: J. Madejski)

The town and the parish of Iłża spreads over 25 585 ha and has the total population of 15 794 (5 336 of its inhabitants live in the town of Iłża itself). The parish is comprised of the following villages: Alojzów, Białka, Błaziny Dolne, Błaziny Górne, Chwałowice, Florencja, Gaworzyna, Jasieniec Iłżecki Dolny, Jasieniec Iłżecki Górny, Jasieniec Maziarze, Jedlanka Nowa, Jedlanka Stara, Kajetanów, Koszary, Kotlarka, Krzyżanowice, Małomierzyce, Maziarze Nowe, Maziarze Stare, Pakosław, Pastwiska, Pieńki, Piłatka, Płudnica, Prędocin, Prędocin-Kolonia, Prędocinek, Kolonia Seredzice, Seredzice, Starosiedlice, Walentynów.

The vast majority of the parish, including such areas as Iłża-Makowiec, Pakosław moor, Modrzejowice forests, Piotrowe Pole and Dąbrowa Polańska nature reserve, is under protection.

One of the tourist attractions of the region is the Starachowice narrow-gauge railway, which in the future will connect Starachowice with Iłża. There are also castle ruins in the town of Iłża. The castle once belonged to the Bishops of Cracow.

In the XV century Iłża was the pottery centre. In 1823 Selig Suderland's glazed pottery factory was opened. Some of the pottery furnaces and craft workshops have preserved until the present days.

Polish poet – Bolesław Leśmian stayed in Iłża on multiple occasions.

There are 8 state elementary schools in the parish, one state pre-secondary (middle) school and 3 state schools from the secondary level education sector that include the school in Chwałowice and 2 schools in Iłża.

Non-governmental associations of the region are: The Association for the Protection and Promotion of Occupations in Danger of Extinction in the villages of Maziarze Stare, Krzyżanowice, Alojzów and the Organisation "Together for Iłża".

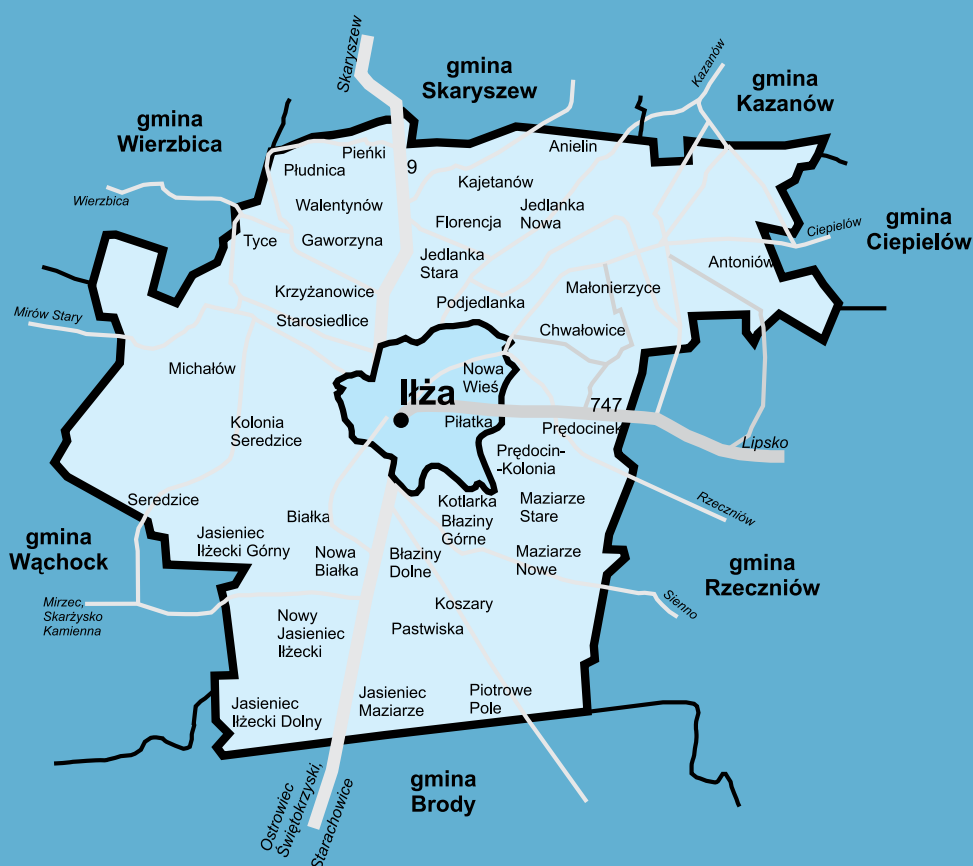
Multi-regional scale events hosted by the parish include: Leśmian's Days, Knights Tournaments, Józef Myszkę Folk Festival.

J. Madejski, *Iłża Remembered*. Sycyna Educational Association 2004.

www.ilza.pl

IŁŻA

Z kart historii

- XIII w. – Iłża w posiadaniu biskupów krakowskich
- 1823 – powstanie fabryki fajansu Seligi Suderlanda
- 1831 – potyczka wojsk polskich i rosyjskich
- 1900 – powstanie 15-lóżkowego szpitala na Wzgórzu Leonarda
- 1924 – ponowne uzyskanie przez Iłżę statusu miasta
- 1939 – walki zgrupowania gen. St. Skwarczyńskiego Armii Prusy
- 1954 – uruchomienie Zakładów Górniczo-Metalowych Zębic
- 1970 – utworzenie filii Fabryki Samochodów Ciężarowych w Starachowicach
- 1963 – zakończenie budowy liceum ogólnokształcącego
- 1964 – powstanie pierwszych bloków spółdzielni mieszkaniowej
- 2002 – nowy Dom Kultury na osiedlu St. Staszica

Urząd Miejski w Iłży
Town Hall in Iłża
(fot. / photo: J. Madejski)

Burmistrz Andrzej Moskwa
z Marszałkiem Województwa
Mazowieckiego Adamem Struzikiem
na baszcie zamkowej
*Mayor Andrzej Moskwa with Mazovian
Voivodeship Marshall Adam Struzik at
castle tower*
(fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's
archives)

Widok z baszty zamkowej / *The view from the castle tower*
(fot. / photo: J. Madejski)

Uliczki Ilży / The Streets of Ilża
(fot. / photo: J. Madejski)

Kościół pw. Wniebowzięcia NMP / *Assumption of the Blessed Virgin Mary Church*
(fot. / photo: J. Madejski)

Ostatni nagrobek z cmentarza przykościelnego kościoła
pw. św. Ducha / *The last tombstone from the Holy Spirit churchyard*
(fot. / photo: J. Madejski)

Kościół pw. św. Ducha / *Holy Spirit Church*
(fot. / photo: J. Madejski)

Dzwonnica przy kościele pw. Wniebowzięcia NMP
The bell tower by Assumption of the Blessed Virgin Mary Church (fot. / photo: J. Madejski)

Kościół w Krzyżanowicach / *Church in Krzyżanowice (fot. / photo: J. Madejski)*

Kaplica Anny Marii na starym cmentarzu / *Anna Maria Chapel at the old cemetery (fot. / photo: J. Madejski)*

Wąwóz na wzgórzu zamkowym / *Castle hill gorge*
(fot. / *photo: J. Madejski*)

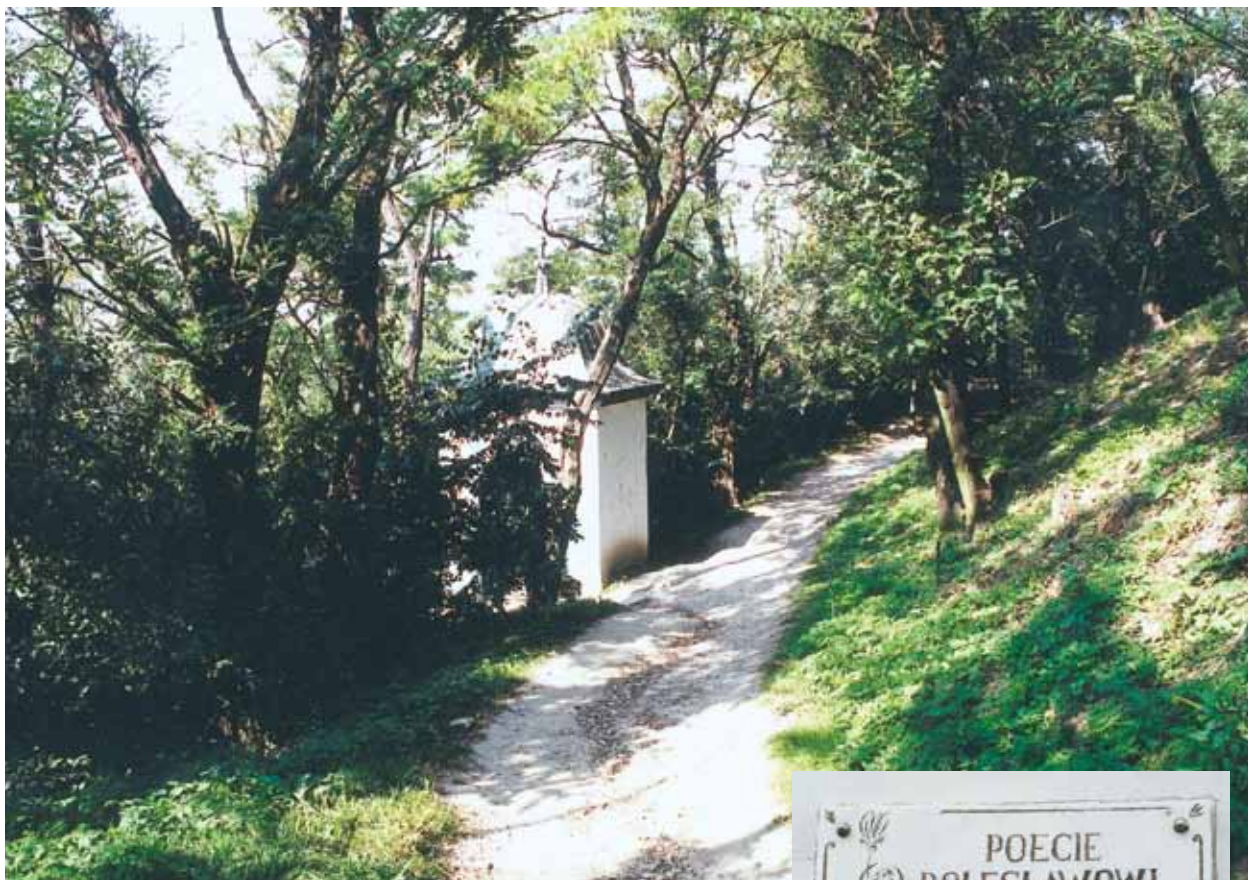
Rzeka Ilżanka / *Ilżanka River*
(fot. / *photo: archiwum gminy / from the parish's archives*)

Pomnik obrońców Ziemi Łżeckiej / *Łża Soil Defenders Memorial*
(fot. / photo: J. Madejski)

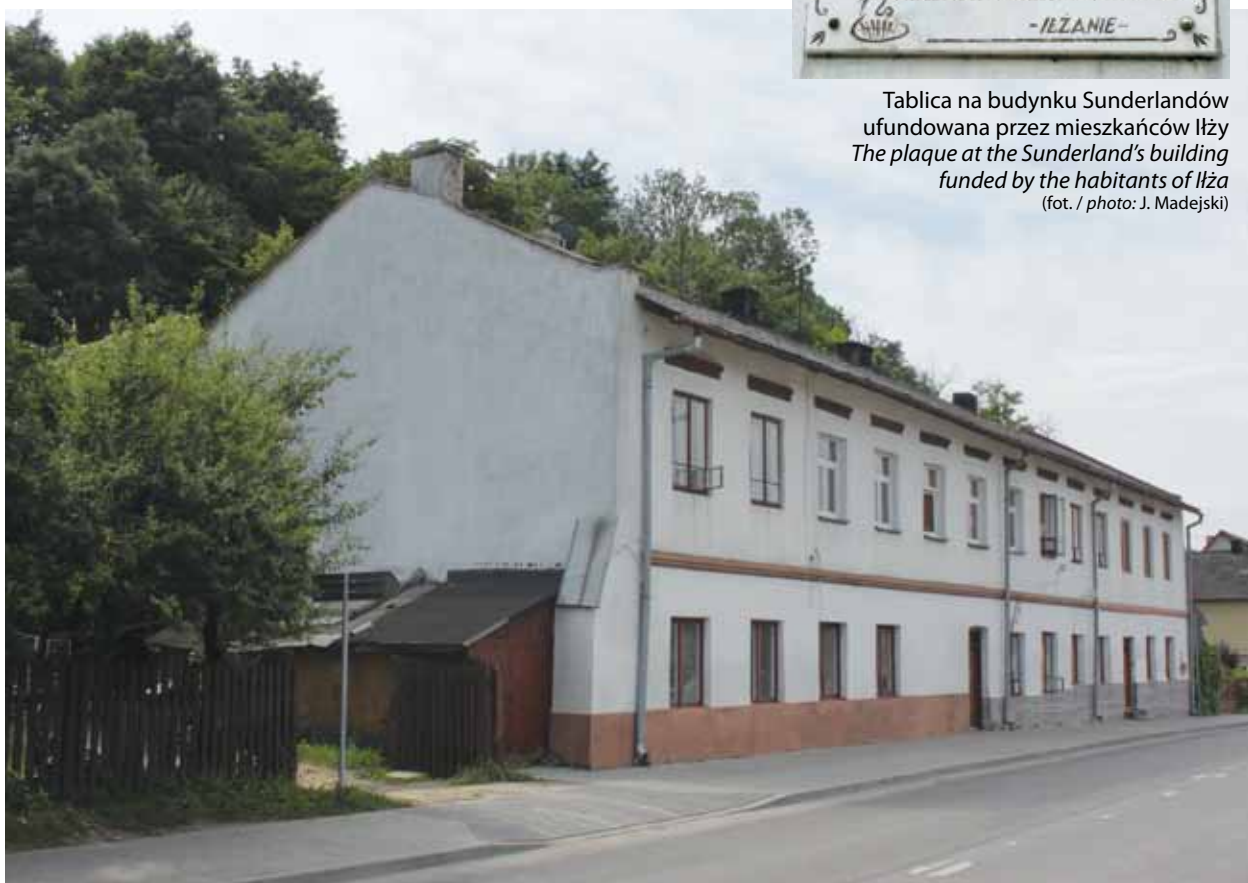
Małomierzyce – obelisk żołnierzy Armii Krajowej / *Małomierzyce – The Home Army Obelisk*
(fot. / photo: J. Madejski)

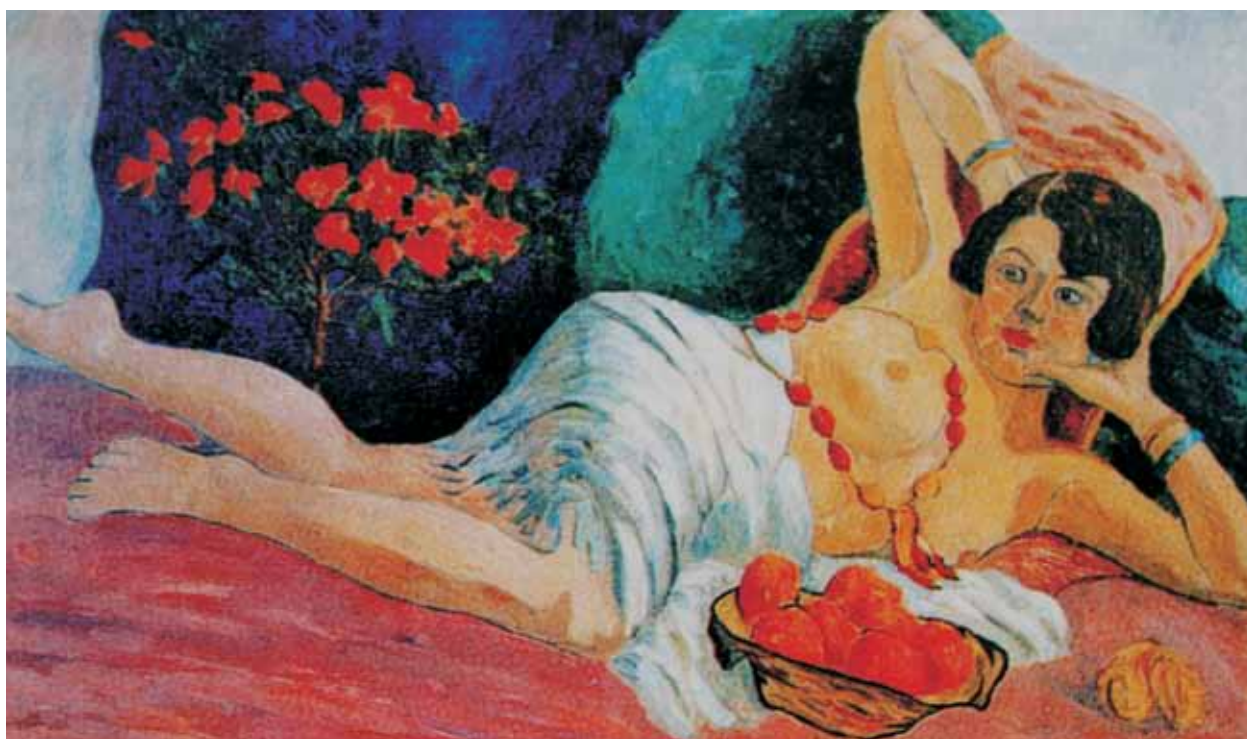
Droga na wzgórze zamkowe, dawny szlak spacerowy Dory Lebenthal i Bolesława Leśmiana / The way to castle hill – old walking route of Dora Lebenthal and Bolesław Leśmian (fot. / photo: J. Madejski)

Tablica na budynku Sunderlandów ufundowana przez mieszkańców Iłży
The plaque at the Sunderland's building
funded by the habitants of Iłża
(fot. / photo: J. Madejski)

Dom Sunderlandów postawiony w miejscu dawnej fabryki fajansu przy ul. Podzamcze
The Sunderland's house built in place of the old factory of glazed pottery on Podzamcze Street
(fot. / photo: J. Madejski)

Celina Sunderland, *Portret Dory / Dora's Portrait*, 1917 (olej, płótno/ oil painting on canvas)

W malinowym chruśniaku

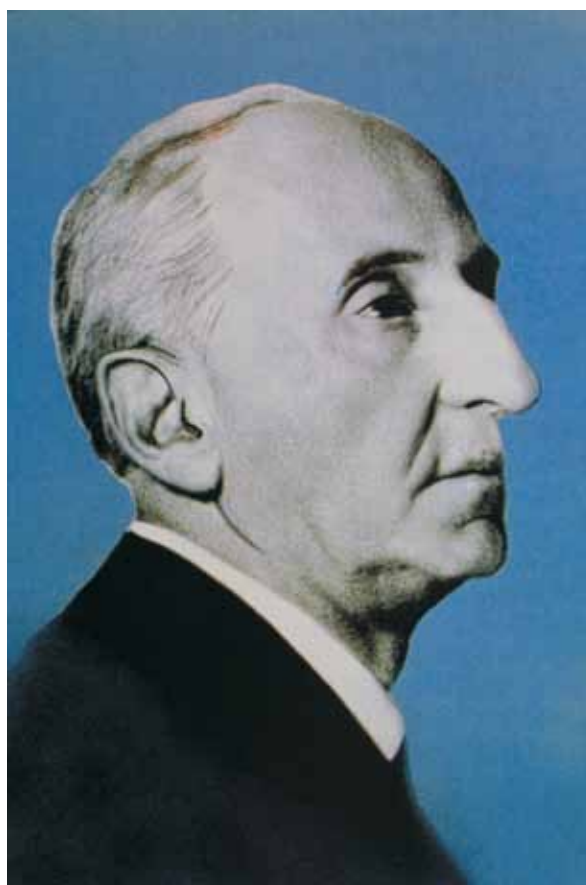
*W malinowym chruśniaku, przed ciekawych wzrokiem
Zapodziani po głowy, przez długie godziny
Zrywaliśmy przybyłe tej nocy maliny.
Palce miałaś na osłep skrwawione ich sokiem.*

*Bąk złośnik huczał basem, jakby straszyl kwiaty,
Rdzawe guzy na słońcu wygrzewał liść chory,
Złachmaniałych pajęczyn skrzyły się wisiory,
I szedł tyłem na grzbiecie jakiś żuk kosmaty.*

*Duszno było od malin, któreś, szepcząc, rwała,
A szept nasz tylko wówczas nacichał w ich woni,
Gdym wargami wygarniał z podanej mi dłoni
Owoce, przepojone wonią twego ciała.*

*I stały się maliny narzędziem pieścizoty
Tej pierwszej, tej zdziwionej, która w całym niebie
Nie zna innych upojeń, oprócz samej siebie,
I chce się wciąż powtarzać dla własnej dziwoty.*

*I nie wiem, jak się stało, w którym okamgnieniu,
Żeś dotknęła mi wargą spoconego czoła,
Porwałem twoje dłonie – oddałaś w skupieniu,
A chruśniak malinowy trwał wciąż dookoła.*

Bolesław Leśmian

Piec garncarski Stanisława Pastuszkiewicza z poł. XIX w.
Stanisław Pastuszkiewicz's pottery furnace
(fot. / photo: J. Madejski)

Zakątek Ilży / The nook of Ilża
(fot. / photo: J. Madejski)

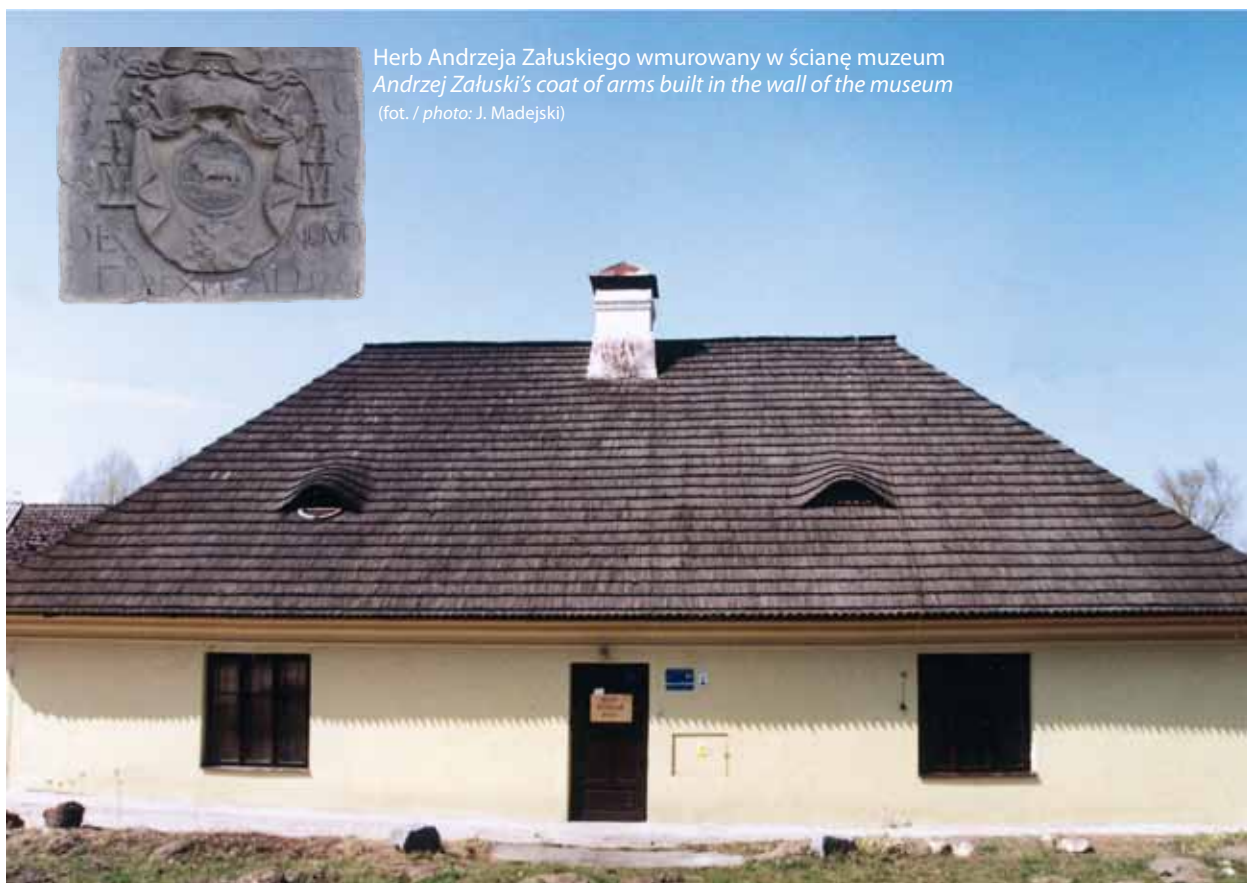
Ekspozycja prac Stanisława Pastuszkiewicza w Muzeum Regionalnym
The exhibition of Stanisław Pastuszkiewicz's Works at the Regional Museum
(fot. / photo: J. Madejski)

Festiwal Folkloru im. Józefa Myszkę / *Józef Myszka Folk Festival*
(fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

Herb Andrzeja Załuskiego wmurowany w ścianę muzeum
Andrzej Załuski's coat of arms built in the wall of the museum
(fot. / photo: J. Madejski)

Muzeum Regionalne / *Regional Museum*
(fot. / photo: J. Madejski)

JASTRZĘBIA

Gmina Jastrzębia jest gminą rolniczo-podmiejską. Pierwsza wzmianka o wsi Jastrzębia z 1191 roku dotyczyła przyznania z niej dziesięciny kolegiacie sandomierskiej przez Kazimierza Sprawiedliwego. Od najdawniejszych czasów wieś należała do włości królewskich.

W skład gminy wchodzi 19 sołectw: *Bartodzieje, Brody, Dąbrowa Jastrzębska, Dąbrowa Kozłowska, Goryń, Jastrzębia, Kolonia Lesiów, Kozłów, Lesiów, Lewaszówka, Mąkosy Nowe, Mąkosy Stare, Olszowa, Owadów, Wojciechów, Wolska Dąbrowa, Wola Goryńska, Wola Owadowska, Wólka Lesiowska.*

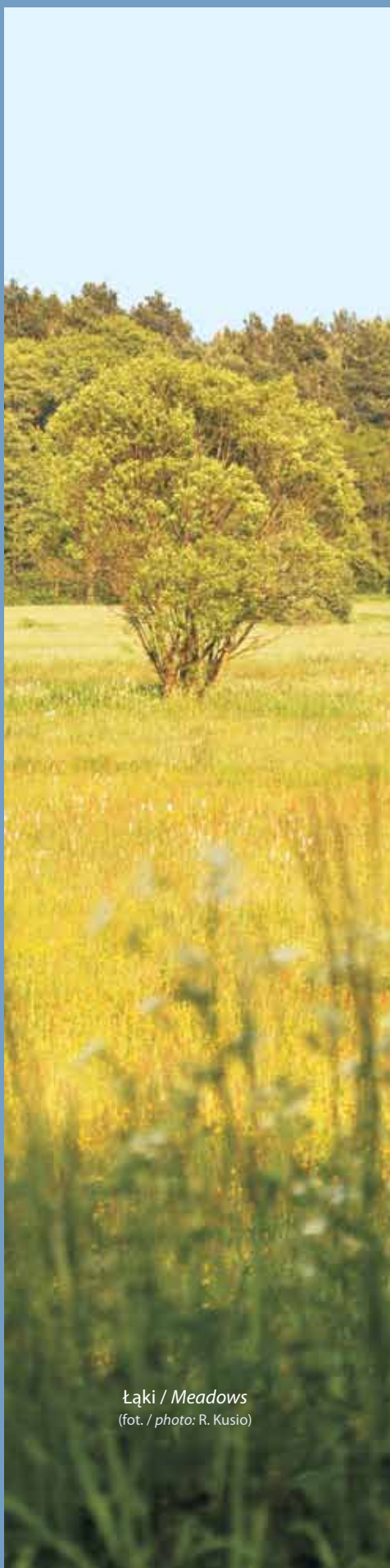
Gmina Jastrzębia jest atrakcyjna turystycznie, ponieważ znajduje się w strefie chronionej Kozienickiego Parku Krajobrazowego, przez który przepływają rzeki: Radomka, Pacynka i Królewski Gościńiec. W miejscowościach Wola Owadowska i Goryń znajdują się udokumentowane, nieeksploatowane złoża węgla brunatnego.

Głównymi przedsiębiorstwami są: Zakład Stolarski Eksport-Import w Dąbrowie Kozłowskiej, Zakład Masarski w Dąbrowie Jastrzębskiej, Zakład Cynkowni Ogniowej w Owadowie, piekarnia w Lesiowie.

Na terenie gminy Jastrzębia funkcjonuje gimnazjum i przedszkole w Jastrzębi oraz sześć publicznych szkół podstawowych: w Bartodziejach, Jastrzębi, Kozłowie, Lesiowie, Mąkosach Starych, Woli Goryńskiej oraz niepubliczna szkoła podstawowa w Owadowie.

K. Mróz, *Jastrzębia, wieś powiatu radomskiego*. Warszawa 1935.

www.jastrzebia.pl

Jastrzębia parish is an agricultural-suburban parish. The name of the parish first appeared in documents dated back to 1191, when the tith from the parish was given by prince Kazimierz Sprawiedliwy (prince Casimir the Just) to the Collegiate Church of Sandomierz. From the very first days of the settlement, the parish was the royal property.

There are 19 villages constituting the parish. These are: *Bartodzieje, Brody, Dąbrowa Jastrzębska, Dąbrowa Kozłowska, Goryń, Jastrzębia, Kolonia Lesiów, Kozłów, Lesiów, Lewaszówka, Mąkosy Nowe, Mąkosy Stare, Olszowa, Owadów, Wojciechów, Wolska Dąbrowa, Wola Goryńska, Wola Owadowska, Wólka Lesiowska.*

Jastrzębia region is very attractive for tourists due to the fact that it's located in the protected zone of the Kozienice Landscape Park, where the rivers Radomka, Pacynka flow. In the villages of Wola Owadowska and Goryń, there are untapped brown coal reserves.

Main business enterprises located in Jastrzębia parish are: Export-Import Carpentry in Dąbrowa Kozłowska, Meat Processing Company in Dąbrowa Jastrzębska, Hot Galvanizing Company in Owadów and the bakery in Lesiów.

There is one state presecondary (middle) school in Jastrzębia and six state elementary schools in Bartodzieje, Jastrzębia, Kozłów, Lesiów, Mąkosy Stare and Wola Goryńska and an independent school in Owadów.

K. Mróz, *Jastrzębia, the village in Radom county*. Warsaw 1935.

www.jastrzebia.pl

Centrum handlowe
Shopping Centre
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Łąki / *Meadows*
(fot. / photo: R. Kusio)

Kamień upamiętniający 100-lecie
szkoły w Jastrzębi
*The memorial stone for the centenary
of the school in Jastrzębia*
(fot. / photo: E. Nowakowska)

JASTRZĘBIA

Z kart historii

- 1191 – pierwsza wzmianka o Jastrzębi dotycząca przyznania z niej dziesięciny kolegiacie sandomierskiej przez króla Kazimierza Sprawiedliwego
- 1840 – rozpoczęcie budowy kościoła pw. Wniebowzięcia NMP w Goryniu
- 1867 – założenie szkoły elementarnej
- 1935 – monografia wsi napisana przez nauczyciela – Kazimierza Mroza
- 1973 – powstanie gminy Jastrzębia

Urząd Gminy w Jastrzębi
Parish Council in Jastrzębia
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Kościół pw. Zwiastowania NMP w Jastrzębi
Annunciation of the Blessed Virgin Mary Church in Jastrzębia
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Wnętrze kościoła pw. Zwiastowania NMP w Jastrzębia
The interior of Annunciation of the Blessed Virgin Mary Church in Jastrzębia
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Kapliczka / Shrine
(fot. / photo: J. Madejski)

Zakola rzeki Pacynki / *Pacynka River meanders*
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Łąki w Mąkosach / *Meadows in Mąkosy*
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Pola w Mąkosach / *Fields in Mąkosy*
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Pacynka / *Pacynka River*
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Publiczna Szkoła Podstawowa im. Kazimierza Mróza i Publiczne Gimnazjum im. bp. Jana Chrapka w Jastrzębi
Kazimierz Mróz state elementary school and Bp. Jan Charpek state pre-secondary school
 (fot. / photo: E. Nowakowska)

Oddanie stacji pompowej dla Kozłowa i Dąbrowy Kozłowskiej. Wójt Gminy Jastrzębia Zdzisław Karaś (trzeci z prawej) przyjmuje gratulacje od Piotra Szprendałowicza – członka Zarządu Województwa Mazowieckiego / *The opening of the pump station for Kozłów and Dąbrowa Kozłowska. Village mayor Zdzisław Karaś (third from the right) accepting congratulations from Piotr Szprendałowicz – member of the Mazovian Voivodeship Board*
 (fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

Budynek Przedsiębiorstwa REM-BUD / The building of REM-BUD enterprise
(fot. / photo: E. Nowakowska)

JEDLNIA-LETNISKO

Gmina Jedlnia-Letnisko zajmuje powierzchnię 65,57 km², w tym lasy stanowią 13,5%. Jest znana jako podradomska miejscowość wypoczynkowa. Gmina Jedlnia-Letnisko graniczy z gminą Radom, Jastrzębia, Pionki, Gózd.

Gminę zamieszkuje 11 766 osób w 21 sołectwach: Aleksandrów, Antoniówka, Cudnów, Groszowice, Dawidów, Gzowice-Kolonia, Gzowice-Folwark, Gzowice, Jedlnia-Letnisko, Lasowice, Natolin, Maryno, Myśliszewice, Piotrowice, Rajec Poduchowny, Rajec Szlachecki, Sadków, Górki, Siczki, Słupica, Wrzosów.

Jedlnia-Letnisko powstała w 1865 r. jako część letniskowa jednej z najstarszych w Polsce osad królewskich, myśliwsko-bartniczych, Jedlni.

Jedlnia-Letnisko, z wyjątkowymi warunkami klimatycznymi, znajduje się w strefie ochronnej Kozienickiego Parku Krajobrazowego. Rezerwat Jedlnia odkrył i docenił walory mikroklimatu oraz leśnych źródeł radomski lekarz kolejowy dr Stefan Żerański.

Atrakcyjność osiedla wzrosła po utworzeniu zalewu na rzece Gzówce w Siczkach w 1976 r., zajmującego powierzchnię 40 ha. W 1982 r. utworzono rezerwat Jedlnia (86,42 ha) położony po obu stronach szosy Radom-Kozienice.

Do największych podmiotów gminy należą: Gminna Spółdzielnia Samopomoc Chłopska, Ceramiczna Spółdzielnia Pracy, Urząd Gminy, PPH Pod Różami, Ośrodek Szkoleniowo-Wypoczynkowy Relaks, Motel i Restauracja Wodnik oraz Ośrodek Edukacji Ekologicznej i Integracji Europejskiej Lasów Państwowych.

Publiczne szkoły podstawowe usytuowane są w Jedlni-Letnisku, Gzowicach, Myśliszewicach, Natolinie, natomiast publiczne gimnazja w Jedlni-Letnisku, Myśliszewicach i Natolinie.

www.jedlnia.pl

Kapliczka w Gzowicach
Shrine in Gzowice
(fot. / photo: K. Orzeł)

Jedlnia Letnisko is a local resort in Radom county that borders on Radom, Jastrzębia, Pionki and Gózd parishes.

There are 11 766 habitants in the parish, who live in 21 villages incorporated in the parish. They are: *Aleksandrów, Antoniówka, Cudnów, Groszowice, Dawidów, Gzowice-Kolonia, Gzowice-Folwark, Gzowice, Jedlnia-Letnisko, Lasowice, Natolin, Maryno, Myśliszewice, Piotrowice, Rajec Poduchowny, Rajec Szlachecki, Sadków, Górki, Siczki, Słupica, Wrzosów.*

Jedlnia-Letnisko was founded in 1865. It was a holiday resort founded in one of Poland's oldest royal settlements specializing in hunting and wild-bee keeping – Jedlnia.

Jedlnia-Letnisko is located in a protected zone of Kozienice Landscape Park. Its unique climate conditions, microclimate and forest springs were appreciated by Stefan Żerański – a doctor of medicine working for the railway in Radom.

What made the district more popular, was first the creation of Siczki pond on river Gzówka in 1976, which spreads over 40 ha, and then the creation of Jedlnia reserve (1982) with the total area of 86.42 ha spreading on both sides of the Radom-Kozienice road.

The most important local entities include: Parish Co-operative "Farmers' Self-Help", Pottery Work Cooperative, the Parish Council, Pod Różami business enterprise, Relaks Holiday resort, Wodnik motel and a restaurant and the Centre for Ecological Education and European Integration of state Forests.

Most elementary schools are located in Jedlnia-Letnisko, Gzowice, Myśliszewice and Natolin, whereas pre-secondary (middle) schools in Jedlnia-Letnisko, Myśliszewice and Natolin only.

www.jedlnia.pl

Kwiat – symbol Święta Niezapominajki
Flower – the symbol of Forget-Me-Not Holiday

(fot. / photo: archiwum Lasów Państwowych / from National Forests Association Archives)

Zalew w Siczkach / Pond in Siczki
(fot. / photo: K. Orzeł)

Dożynki / Harvest Festival
(fot. / photo: K. Orzeł)

JEDLNIA-LETNISKO

Z kart historii

- 1387 – specjalny przywilej króla Władysława Jagiełły uwalniający mieszkańców osady od danin, czyniący ich łowcami królewskimi
- 1865 – powstanie na obrzeżach Puszczy Kozienickiej miejscowości Mokrzec, jako części letniskowej jednej z najstarszych osad myśliwsko-bartniczych
- 1884 – rozpoczęcie budowy linii kolejowej na trasie Zagłębie–Radom–Dęblin
- 1976 – powstanie zalewu w Siczkach
- 1978 – utworzenie Ośrodka Edukacji Ekologicznej i Integracji Europejskiej Lasów Państwowych
- 1999 – utworzenie publicznych gimnazjów w Jedlni-Letnisku, Natolinie i Myśliszewicach
- 2003 – Wieczory Muzyczne – kościół parafialny w Jedlni-Letnisku

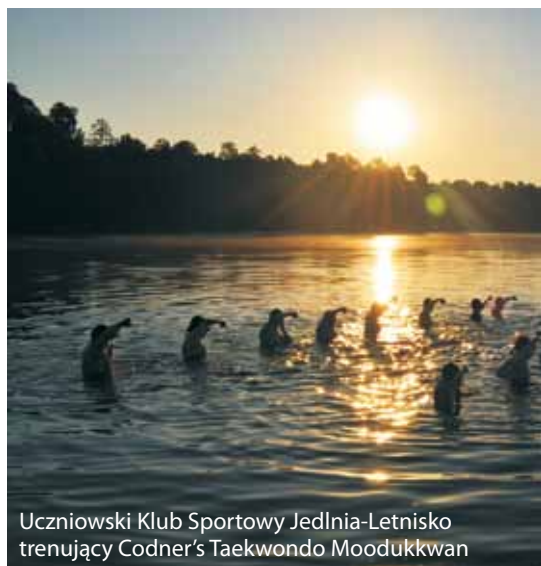
Urząd Gminy w Jedlni-Letnisku
Parish Council in Jedlnia-Letnisko
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Zalew Siczki / Siczki Pond
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Z wędką nad zalewem / With the fishing rod at the pond
(fot. / photo: E. Nowakowska)

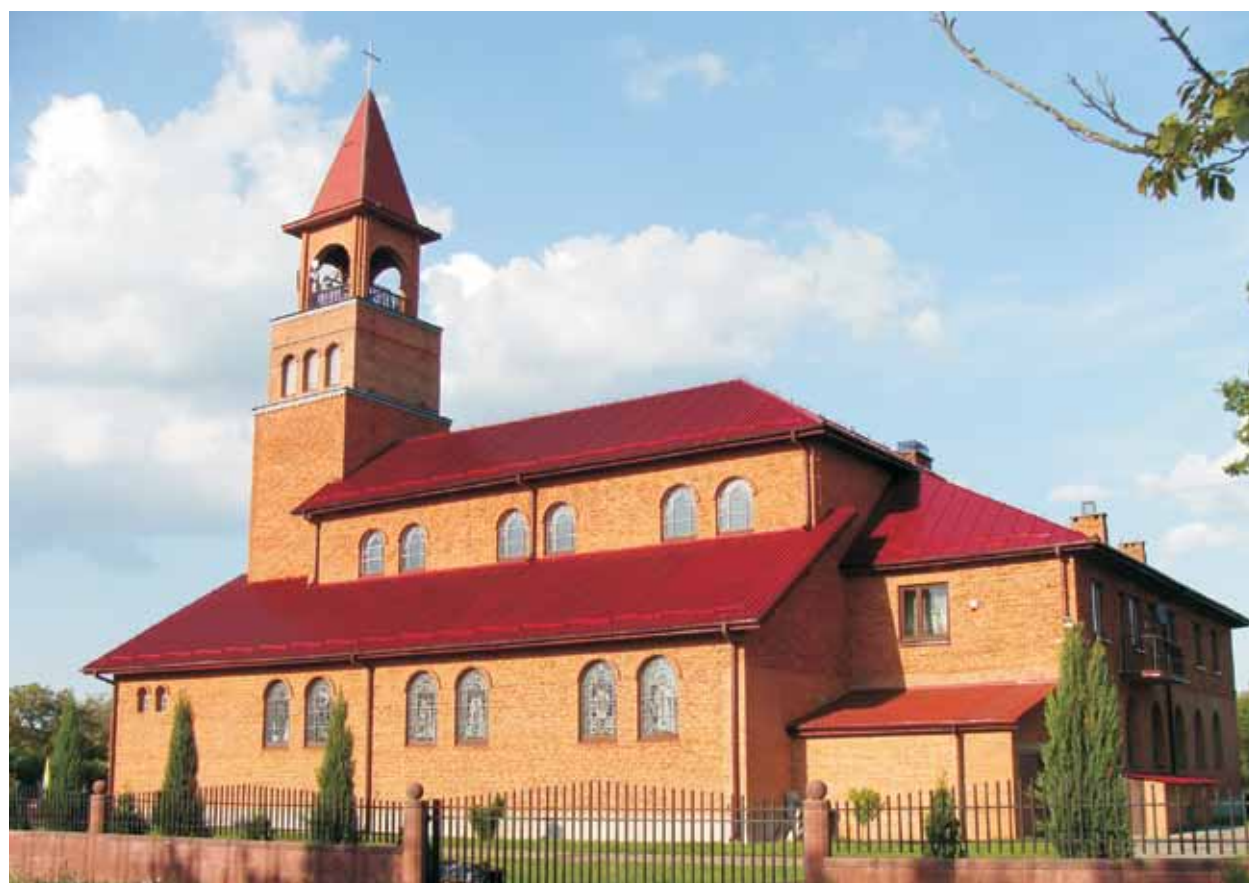
Uczniowski Klub Sportowy Jedlnia-Letnisko
trenujący Codner's Taekwondo Moodukkwan
Codner's Taekwondo Moodukkwan School
Sports Club in Jedlnia-Letnisko
(fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

Nad zalewem / *At the pond*
(fot. / *photo*: E. Nowakowska)

Kościół parafialny pw. św. Józefa Oblubieńca NMP w Jedlni-Letnisku / *Spouse Joseph Church in Jedlnia-Letnisko*
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Kościół pw. św. Andrzeja Boboli w Słupicy / *St. Andrew Bobola Church in Słupica*
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Wnętrze kościoła parafialnego pw. św. Józefa Oblubieńca NMP w Jedlni-Letnisku
The interior of Spouse Joseph Church in Jedlnia-Letnisko
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Wnętrze kościoła pw. św. Andrzeja Boboli w Słupicy / *The interior of St. Andrew Bobola Church in Słupica*
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Zespół Szkół Ogólnokształcących im. Kornela Makuszyńskiego w Natolinie
Kornel Makuszyński comprehensive school in Natolin
(fot. / photo: K. Orzeł)

Publiczna Szkoła Podstawowa w Słupicy / *State elementary school in Słupica*
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Publiczna Szkoła Podstawowa i Publiczne Gimnazjum im. Pokolenia Kolumbów w Jedlni-Letnisku
State elementary and Generation of "Columbuses" pre-secondary school in Jedlnia-Letnisko
(fot. / photo: K. Orzeł)

Zespół Szkół Ogólnokształcących im. Henryka Sienkiewicza w Myśliszewicach
Henryk Sienkiewicz comprehensive school in Myśliszewice
(fot. / photo: K. Orzeł)

Hotel Pod Różami / Pod Różami Hotel
(fot. / photo: K. Orzeł)

Hotel Wodnik / Wodnik Hotel
(fot. / photo: K. Orzeł)

Ośrodek Edukacji Ekologicznej i Integracji Europejskiej
Lasów Państwowych z własnym uroczyskiem Darz Bór
*Centre for Ecological Education and European Integration
of State Forests with its own Darz Bór range*
(fot. / photo: K. Orzeł)

Puszcza Kozienicka
Kozienice Virgin Forest
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Dworzec PKP w Jedlni-Letnisku
Railway station in Jedlnia-Letnisko
(fot. / photo: K. Orzeł)

Sesja Rady Gminy, przemawia Wójt Dariusz Rzeczkowski
Parish Council in session, village mayor Dariusz Rzeczkowski
is speaking
(fot. / photo: K. Orzeł)

Jedna z mogił setek rozstrzelanych w Puszczy Kozienickiej
One of the graves of the hundreds of the executed
in Kozienice Virgin Forest
(fot. / photo: K. Orzeł)

KAZANÓW

Gmina Kazanów zajmuje powierzchnię 94,76 km², którą zamieszkuje 4 777 osób. W skład gminy wchodzi 24 sołectwa: Borów, Dębniak, Dębica, Kazanów, Kopiec, Kowalków Wieś, Kowalków-Kolonia, Kroczeń Większy, Kroczeń Mniejszy, Miechów-Kolonia, Miechów Wieś, Niedarczów Górny Wieś, Niedarczów Górny-Kolonia, Niedarczów Dolny Wieś, Niedarczów Dolny-Kolonia, Ostrówka, Ostrownica-Kolonia, Ostrownica Wieś, Osuchów, Ranachów Wieś, Ruda, Wólka Gonciarska, Zakrzówek-Kolonia, Zakrzówek Wieś.

Przez gminę Kazanów przepływa rzeka Iłzanka (20 km), która wraz z przyległymi do niej lasami stanowi atrakcyjny teren do rekreacji i wypoczynku czynnego.

Rolnictwo jest podstawową formą działalności i głównym źródłem utrzymania mieszkańców. W gminie jest 1 581 gospodarstw rolnych, głównie małych.

Do największych instytucji należą: Urząd Gminy, Gminna Spółdzielnia Samopomoc Chłopska, Spółdzielcze Gospodarstwo Rolne, dwie filie Banku Spółdzielczego, fabryka makaronów Jadex-bis, piekarnia Helena i Ryszard Głód.

W gminie znajdują się publiczne gimnazjum w Kazanowie, publiczne przedszkole w Kazanowie, cztery publiczne szkoły podstawowe: w Kazanowie, Kowalkowie, Zakrzówku, Niedarczowie, niepubliczne ośrodki zdrowia w Kazanowie i Kowalkowie, lecznica dla zwierząt w Kazanowie.

M. Sołtysiak, *Kazanów nad Iłzanką*. Stowarzyszenie Oświatowe Sycyna 2004.

www.kazanow.pl

Iłzanka w Kazanowie
Iłzanka River in Kazanów
(fot. / photo: R. Kusio)

Kazanów parish has the total area of 94.76 km² and the population of 4 777. There are 24 villages in the parish. They are: Borów, Dębniak, Dębica, Kazanów, Kopiec, Kowalków Wieś, Kowalków-Kolonia, Kroczeń Większy, Kroczeń Mniejszy, Miechów-Kolonia, Miechów Wieś, Niedarczów Górny Wieś, Niedarczów Górny-Kolonia, Niedarczów Dolny Wieś, Niedarczów Dolny-Kolonia, Ostrówka, Ostrownica-Kolonia, Ostrownica Wieś, Osuchów, Ranachów Wieś, Ruda, Wólka Gonciarska, Zakrzówek-Kolonia, Zakrzówek Wieś.

The valley of Iłzanka River that flows through the parish, together with adjacent forests, is an attractive area suitable for those who like being active.

The habitants of the parish make their living on farming, which explains the high number of farms in this region – 1 581.

The biggest local institutions and business enterprises located in the parish are: the Parish Council, Parish Co-operative "Farmers' Self-Help", Co-Op Farm, two branches of Co-op Bank, Jadex-bis pasta factory and Helena and Ryszard Głód bakery.

There is a state pre-secondary (middle) school and a state kindergarten in Kazanów. There are also four state elementary schools in Kazanów, Kowalków, Zakrzówek and Niedarczów. Independent health centres are located in Kazanów and Kowalków. There is also a veterinary clinic in Kazanów.

M. Sołtysiak, *Kazanów on River Iłzanka*. Sycyna Educational Association 2004.

www.kazanow.pl

Publiczna Szkoła Podstawowa w Kazanowie
State elementary school in Kazanów
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Park w Kazanowie / *Park in Kazanów*
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Atrakcje przy Publicznej Szkole Podstawowej w Kowalków
Local attractions at the state elementary school in Kowalków
(fot. / photo: E. Nowakowska)

KAZANÓW

Z kart historii

- 1234 – najstarsza wzmianka o osadnictwie na terenie dzisiejszego Kazanowa
- 1566 – uzyskanie przez hetmana polnego koronnego Marcina Kazanowskiego od króla Zygmunta Augusta przywileju na założenie miasta Kazanowa na gruntach wsi Miechów
- 1595 – ufundowanie przez Jana Kazanowskiego drewnianego kościoła pw. św. Jana Chrzciciela
- 1830 – włączenie Kazanowa w granice Rosji po klęsce powstania listopadowego
- 1868 – utrata praw miejskich przez Kazanów
- 1935 – założenie Spółdzielni Spożywców
- 1942 – „Sądny dzień”, hitlerowski mord na ponad 100 mieszkańcach Kazanowa
- 2002 – otwarcie świetlicy internetowej przy Urzędzie Gminy
- 2003 – powstanie Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Kazanowskiej

Urząd Gminy w Kazanowie
Parish Council in Kazanów
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Uroki Ilżanki / *The charms of Ilżanka River*
(fot. / photo: R. Kusio)

Kościół pw. Przemienienia Pańskiego w Kazanowie / *The Transfiguration Church in Kazanów*
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Wnętrze kościoła pw. św. Stanisława Biskupa w Kowalkowie / *The interior of St. Bp. Stanisław Church in Kowalków*
(fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

Pomnik pamięci straconych 18 marca 1942 r.
The monument commemorating all executed on 18.03.1942
 (fot. / photo: E. Nowakowska)

Krzyż dzięczyny mieszkańców Kazanowa z 1947 r.
The Thanksgiving Cross from Kazanów habitants from 1947
 (fot. / photo: E. Nowakowska)

Obelisk poświęcony żołnierzom II wojny światowej
 na cmentarzu rzymskokatolickim w Kazanowie
The obelisk commemorating the soldiers of II World War
located at the Roman-Catholic cemetery in Kazanów
 (fot. / photo: E. Nowakowska)

Cmentarz żydowski / Jewish cemetery
 (fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

Pole rzepaku
Rape plant field
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Kazanowianki z nad Ilżanki na II Festiwalu Produktów Regionalnych, Zwolenie 2009.
Projekt LEADER / Women of Kazanów upon Ilżanka River at the II Regional Products Festival, Zwolenie 2009. LEADER Project
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Sianokosy z bocianem
Haymaking with the stork
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Wójt Gminy Kazanów – Marian Karolik z zespołem dziecięcym
Kazanów village mayor Marian Karolik with a children's band
(fot. / photo: E. Nowakowska)

GMINA PIONKI

Pionki są specyficzną gminą wiejską otaczającą samodzielną jednostkę administracyjną – miasto Pionki.

Powierzchnia gminy wynosi 231 km², którą zamieszkują 9 823 osoby.

W gminie Pionki wydzielono sołectwa: *Adolfin, Augustów, Bieliny, Brzezinki, Brzeziny, Czarna-Kolonia, Czarna Wieś, Działki Suskowolskie, Helenów, Januszno, Jaroszek, Jaśce, Jedlnia, Jedlnia-Kolonia, Kieszek, Kolonka, Krasna Dąbrowa, Laski, Marcelów, Mireń, Płachty, Poświętne, Sałki, Sokoły, Stoki, Sucha, Suskowola, Wincentów, Zado-brze, Zalesie, Żdźary.*

Środowisko przyrodnicze gminy kształtuje Kozienicki Park Krajobrazowy, ochraniający najcenniejsze obszary Puszczy Kozienickiej.

W gminie położone są rezerваты: Brzeźniczka, Ciszek, Pionki, Ponty, Załamanek, Ługi Hetenowskie, Ponty Dęby, Źródło Królewskie, Leniwa, Las Gniewoszka, Okólny Ług.

Większość gospodarstw w gminie nie przekracza 5 ha.

Największe przedsiębiorstwa w gminie: Zakłady Chemiczne BOCHEM Sp. z o.o., Zakłady Drzewne Zadorze, Zakład Piekarniczo-Cukierniczy MARIA, Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe KOSIEK, Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe ELGIS, Drewmex s.c. Produkcja, Usługi, Handel, Zakład Stolarski – Maciej Tomaszewski, Zakład Produkcyjno-Usługowo-Handlowy PETROLIS, Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe GLIZAMET, Firma Euro-Compound Polska Sp. z o.o., S.P.F.E. POR-CEL – produkcja schodów samonośnych produkowanych na licencji niemieckiej.

W gminie funkcjonują dwa publiczne zespoły szkół, cztery publiczne szkoły podstawowe oraz dwa gimnazja.

www.gmina-pionki.pl

Pomnik Władysława Jagiełły w Jedlni
Vladislaus Jagiełło Memorial in Jedlnia
(fot. / photo: R. Kusio)

Pionki is a specific rural parish surrounding an administratively independent town of Pionki.

The parish is composed of the following villages: *Adolfin, Augustów, Bieliny, Brzezinki, Brzeziny, Czarna-Kolonia, Czarna Wieś, Działki Suskowolskie, Helenów, Januszno, Jaroszek, Jaśce, Jedlnia, Jedlnia-Kolonia, Kieszek, Kolonka, Krasna Dąbrowa, Laski, Marcelów, Mireń, Płachty, Poświętne, Sałki, Sokoły, Stoki, Sucha, Suskowola, Wincentów, Zado-brze, Zalesie, Żdźary.*

The natural environment of the parish is similar to the one in Kozienice Landscape Park. There are many nature reserves in the parish. They are: Brzeźniczka, Ciszek, Pionki, Ponty, Załamanek, Ługi Hetenowskie, Ponty Dęby, Źródło Królewskie, Leniwa, Las Gniewoszka, Okólny Ług.

Most of the farms in the parish are not bigger than 5 ha.

Biggest business enterprises in the parish include: BOCHEM Ltd. Chemical Plant, Zado-brze Wood Plant, MARIA Bakery and Confectioner's, KOSIEK, ELGIS, PETROLIS, GLIZAMET and Drewmex manufacturing-commercial enterprises, Maciej Tomaszewski's Carpentry, Euro-Compound Co., and PORCEL Co., manufacturing self-supporting staircases on German licence.

There are four state elementary schools and two presecondary (middle) schools in the parish.

www.gmina-pionki.pl

Zespół ludowy Półbożanki
Półbożanki folk band
(fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

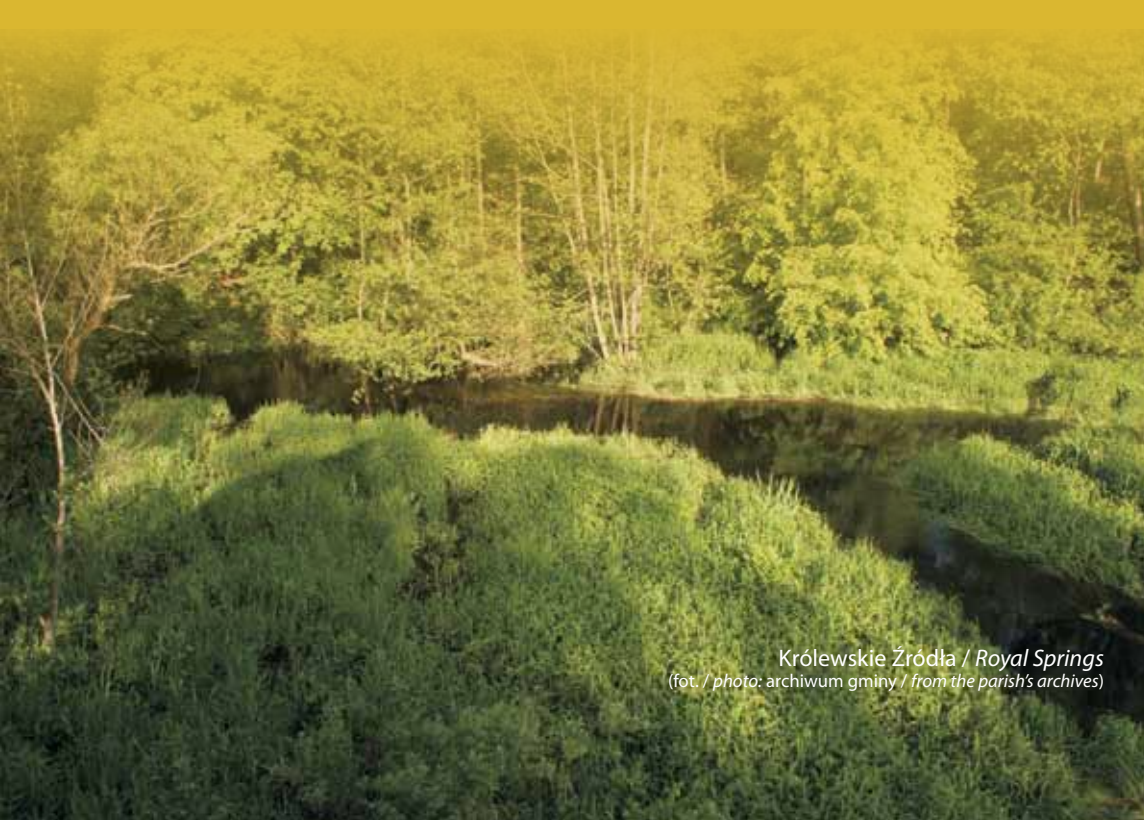
Festyn, Jedlnia 2009, Koło Gospodyń Wiejskich
The Festive, Jedlnia 2009, Rural Housewives Circle
(fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

Z kart historii

- XII w. – prawdopodobne początki wsi Sucha
- 1790 – z fundacji króla Stanisława Augusta Poniatowskiego rozpoczęcie budowy kościoła pw. św. Mikołaja w Jedlni (rozbudowa w latach 1898–1901)
- 1973 – powstanie gminy wiejskiej Pionki
- 1983 – utworzenie Kozienickiego Parku Krajobrazowego na obrzeżach Puszczy Kozienickiej; powstanie Izby Dydaktyczno-Muzealnej Puszczy Kozienickiej w Augustowie
- 2010 – w 600-lecie bitwy pod Grunwaldem odsłonięcie w Jedlni pomnika Władysława Jagiełły

GMINA PIONKI

Królewskie Źródła / Royal Springs
(fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

Izba Dydaktyczno-Muzealna Puszczy Kozienickiej w Augustowie
The educational – museum room of Kozienice Virgin Forest in Augustów
(fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

Uroki Królewskich Źródeł / *The charms of Royal Springs*
(fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

Augustów – Królewskie Źródła / *Augustów – Royal Springs*
(fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

Królewskie Źródła jesienią – rzeka Zagożdżonka
Royal Springs in Autumn – Zagożdżonka River
(fot. / photo: R. Kusio)

Pomnik Mauzoleum poległych w bitwie pod Laskami – Anielinem / *Mausoleum monument of the fallen in Laski battle*
(fot. / photo: R. Kusio)

Leśny cmentarz żołnierzy I wojny światowej w Augustowie / *Forest cemetery of I War World soldiers in Augustów*
(fot. / photo: R. Kusio)

Kamień upamiętniający pobyt Józefa Piłsudskiego w Laskach w 1914 roku

Memorial stone commemorating Józef Piłsudski's stay in Laski in 1914
(fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

Kościół pw. św. Mikołaja w Jedlni / *St. Nicolas Church in Jedlnia*
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Wnętrze kościoła pw. św. Mikołaja w Jedlni
The interior of St. Nicolas Church in Jedlnia
(fot. / photo: G. Rojek)

Kapliczka w Mireń
Shrine in Mireń
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Kościół pw. św. Idziego w Suchej / *St. Giles Church in Sucha*
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Kapliczka w Poświętnem
Shrine in Poświętne
(fot. / photo: G. Rojek)

Wnętrze kościoła pw. św. Idziego w Suchej
The interior of St. Giles Church in Sucha
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Publiczna Szkoła Podstawowa w Czarnej / State elementary school in Czarna
(fot. / photo: G. Rojek)

Otwarcie boiska przy Publicznej Szkole Podstawowej w Czarnej (drugi z prawej Wójt Mirosław Ziółek)
The opening of the football pitch at the state elementary (second on the right Pionki Village Mayor Mirosław Ziółek)
school in Czarna (fot. / photo: G. Rojek)

Publiczny Zespół Szkół w Jedlni / State schools in Jedlnia
(fot. / photo: G. Rojek)

Publiczna Szkoła Podstawowa w Suchej
State elementary school in Sucha
(fot. / photo: G. Rojek)

Publiczna Szkoła Podstawowa w Augustowie
State elementary school in Augustów
(fot. / photo: G. Rojek)

Publiczny Zespół Szkół w Suskowlu / *State schools in Suskowlu*
(fot. / photo: G. Rojek)

Publiczna Szkoła Podstawowa w Jaroszkach / *State elementary school in Jaroszkach*
(fot. / photo: G. Rojek)

POLICZNA

Gmina Policzna jest gminą wiejską, położoną w powiecie zwoleńskim. Sąsiaduje z gminami: Garbatka-Letnisko, Gniewoszków, Pionki, Przyłęk, Puławy, Zwoleń. Zajmuje powierzchnię 11 252 ha. W gminie wytyczono 27 sołectw, zamieszkałych przez 6 040 osób.

Teren gminy to sfaldowana równina z niewielkimi o łagodnych stokach wzniesieniami, porożcinana przez płytkie doliny strumyków: Strugę Policką i Potok Chechelski.

W gminie są następujące miejscowości: Policzna, Aleksandrówka, Andrzejówka, Antoniówka, Biały Ług, Bierdzież, Chechły, Czarnolas, Czarnolas-Kolonia, Dąbrowa Las, Florianów, Kolonia Chechelska, Franków, Gródek, Helenów, Jabłonów, Jadwinów, Kuszów, Łuczynów, Ługowa Wola, Patków, Piątków, Stanisławów, Świetlikowa Wola, Teodorów, Wilczowola, Wojciechówka, Wólka Policka, Wygoda, Zawada Nowa, Zawada Stara, Annów, Władysławów.

Z wielowiekową historią i tradycją regionu można zapoznać się w Muzeum Jana Kochanowskiego w Czarnolesie. Towarzystwo Przyjaciół Czarnolasu organizuje corocznie Sobótki Czarnoleskie. W gminie znajdują się kościoły: pw. św. Stefana w Policznie (w którym brał ślub Stefan Żeromski) i pw. św. Trójcy w Gródku. W Piątkowie funkcjonuje Zbór Ewangelickich Chrześcijan.

Największymi przedsiębiorstwami są: Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe w Czarnolesie (stacja paliw, zaplecze w środki produkcji, skup produktów rolnych), Lecznicza Weterynaryjna w Policznie, Usługi Geodezyjne w Świetlikowej Woli, Usługi Remontowo-Budowlane, m.in. w Białym Ługu, Piątkowie, Antoniówce, Czarnolesie, Policznie.

W gminie funkcjonują trzy szkoły podstawowe i gimnazjum publiczne.

www.policzna.umg.pl

Pomnik Jana Kochanowskiego w Czarnolesie
Jan Kochanowski Memorial in Czarnolas
fot. / photo: R. Kusio

Policzna parish is a rural parish located in Zwoleń county bordering on Garbatka-Letnisko, Gniewoszków, Pionki, Przyłęk, Puławy and Zwoleń parishes.

The total area of the parish is 11 252 ha and its population, scattered among 27 villages, is 6 040.

The land is mainly flat with few hills separated by shallow valleys of Struga Pilicka and Chechelski Potok streams.

There are following villages in the parish: *Policzna, Aleksandrówka, Andrzejówka, Antoniówka, Biały Ług, Bierdzież, Chechły, Czarnolas, Czarnolas-Kolonia, Dąbrowa Las, Florianów, Kolonia Chechelska, Franków, Gródek, Helenów, Jabłonów, Jadwinów, Kuszów, Łuczynów, Ługowa Wola, Patków, Piątków, Stanisławów, Świetlikowa Wola, Teodorów, Wilczowola, Wojciechówka, Wólka Policka, Wygoda, Zawada Nowa, Zawada Stara, Annów, Władysławów.*

One can make themselves familiar with the tradition of the region deeply rooted in its history in Jan Kochanowski Museum in Czarnolas. The Friends of Czarnolas Association organises annual Czarnolas bonfires.

There are two churches in the parish – St. Stephan's in Policzyn, where Stefan Żeromski got married at and Holy Trinity's in Gródek. There is also a Protestant Church in Piątków.

The biggest local enterprises are: manufacturing-commercial enterprises in Czarnolas, Veterinary Clinic in Policzna, Land Surveying Co. In Świetlikowa Wola, Handyman Services in Biały Ług, Piątków, Antoniówka, Czarnolas and Policzna.

There are three state elementary schools and a pre-secondary (middle) school in the parish.

www.policzna.umg.pl

Pole zbóż / *Grainfield*
fot. / photo: E. Nowakowska

Muzeum Jana Kochanowskiego
w Czarnolesie / *Jan Kochanowski
Museum in Czarnolas*
fot. / photo: R. Kusio

Z kart historii

- 1191 – najwcześniejsza wzmianka źródłowa o Policznie
- 1470–1718 – Policzna we władaniu Kochanowskich
- 1531 – utworzenie parafii polickiej i wybudowanie kościoła z pierwszą szkołą parafialną
- 1861–1862 – powstanie pierwszej cegielni w Policznie
- 1919 – utworzenie publicznych szkół powszechnych w gminie Policzna
- 1923 – powstanie Straży Ogniowej, późniejszej Ochotniczej Straży Pożarnej w Policznie
- 1949 – utworzenie w Policznie Państwowego Gospodarstwa Rolnego; założenie Biblioteki Publicznej
- 1961 – otwarcie Muzeum Jana Kochanowskiego w Czarnolesie
- 1985 – oddanie do użytku nowego budynku Ośrodka Zdrowia w Policznie
- 1991 – obchody 800-lecia Policzny

Urząd Gminy w Policznie
Parish Council in Policzna
(fot. / photo: R. Kusio)

Panorama Policzny z wieży kościelnej / *Policzna panorama from the church tower*
(fot. / photo: R. Kusio)

Uczniowie z Wójtem Stanisławem Pająkiem (pierwszy z prawej) i Przewodniczącym Rady Gminy Zenonem Mazurem
Pupils with Village Mayor Stanisław Pajak (first from the right) and the Chairman of the Parish Council – Zenon Mazur
(fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

Kościół parafialny pw. św. Stefana w Policznej
St. Stephen's Church in Policzna
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Pałac Przeździeckich w Policznie / *Przeździeccy's Palace in Policzna*
(fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

Pomnik Pamięci Narodowej oraz zbiorowa mogiła z 1943 r.
The Monument of National Memory and a common grave from 1943
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Kościół parafialny pw. św. Trójcy w Gródku.
Epitafium Andrzeja Kochanowskiego
*Holy Trinity Church in Gródek.
Andrzej Kochanowski's epitaph*
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Czarnolas – wieś oddalona 14 km na północny wschód od Zwolenia, 370 mieszkańców. W połowie XVI w. Jan Kochanowski stał się właścicielem połowy Czarnolasu. Tutaj też mieści się muzeum poświęcone poecie. W Czarnolesie, Sycynie i Zwoleniu każdego roku w czerwcu organizowane są Dni Jana Kochanowskiego.

Jan Kochanowski, Poland's great poet of the Renaissance lived and created in Czarnolas. Since 1961 Jan Kochanowski Museum has been under constant extension works.

Muzeum Jana Kochanowskiego w Czarnolesie
Jan Kochanowski Museum in Czarnolas
(fot. / photo: R. Kusio)

Kaplica czarnoleska wybudowana na fragmentach fundamentów dworu poety
Czarnolas Chapel built on the remains of the poet's mansion
(fot. / photo: R. Kusio)

Obelisk z popiersiem Kochanowskiego i symboliczną trumienką z napisem „Urszula”
Obelisk with Kochanowski's bust and a symbolic coffin with "Urszula" inscription
 (fot. / photo: E. Nowakowska)

Zespół Łaguszowianki – obrzędy sobótkowe
Łaguszowianki band – Bonfire rites
 (fot. / photo: E. Nowakowska)

Obrzędy sobótkowe – puszczenie wianków
Bonfire rites – throwing maiden's wreath on water
 (fot. / photo: E. Nowakowska)

Zespół ludowy Sobótka na II Festiwalu Produktów Regionalnych,
 Zwoleń 2009. Projekt LEADER
*Sobótka Folk band at the II Festival of Regional Products,
 Zwoleń 2009, LEADER Project*
 (fot. / photo: E. Nowakowska)

Żelazne drzwi z inicjałami i herbem Kochanowskich
Iron door with Kochanowski's initials and coat of arms
 (fot. / photo: E. Nowakowska)

Jan Kochanowski z Urszulką.
 Rzeźba w brązie Zygmunta Trembeckiego
Jan Kochanowski with Urszulka.
 Bronze sculpture by Zygmunt Trembecki
 (fot. / photo: R. Krawczyk)

Reprinty pierwszych wydań utworów Kochanowskiego / *The reprints of the first edition of Kochanowski's works*
 (fot. / photo: R. Krawczyk)

Gabinet poety / *Poet's office*
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Mały Wawel / *Little Wawel*
(fot. / photo: E. Nowakowska)

PRZYŁĘK

Gmina Przyłęk jest gminą typowo rolniczą, położoną w dolinie rzek Plewki, Czerniawki, Zwolenki i Wisły. Powierzchnia gminy wynosi 13 089 ha, którą zamieszkuje 6 451 osób.

Nazwa pochodzi od słowa przyłęk – miejsce przy łęku, skręcie w nizinie nadrzecznej.

W gminie wydzielono sołectwa: *Andrzejów, Babin, Baryczka, Grabów nad Wisłą, Helenów, Ignaców, Kulczyn, Krzywda, Lipiny, Lucimia, Łągów, Łąguszów, Ławeczko Nowe, Ławeczko Stare, Mierziączka, Mszadla Dolna, Mszadla Nowa, Mszadla Stara, Okrężnica, Pajków, Przyłęk, Wysocin, Rudki, Stefanów, Wólka Łagowska, Wólka Zamojska, Załazy, Zamość Nowy, Zamość Stary, Szlachecki Las.*

Walory turystyczne gminy to przede wszystkim jej położenie w dolinie rzeki Plewki, Zwolenki i Czerniawki (zespołu przyrodniczo-krajobrazowego) oraz bezpośrednie sąsiedztwo z Wisłą. Przy rzece Plewce znajduje się zbiornik retencyjny z lustrem wody o powierzchni 13 ha. W Andrzejowie zlokalizowany jest Rezerwat żółwia błotnego – Borowiec. Atutem gminy Przyłęk jest brak przemysłu. Obszar chronionego krajobrazu, Dolina rzeki Zwolenki objęty jest ochroną Europejskiej Sieci Obszarów Chronionych Natura 2000.

W gminie Przyłęk jest 1 354 indywidualnych gospodarstw rolnych, w tym siedem ekologicznych.

W gminie funkcjonują cztery szkoły podstawowe: w Babinie, Łąguszowie, Mszadli Starej, Grabowie nad Wisłą oraz dwa gimnazja w Przyłęku i Wólce Zamojskiej.

M. Kuś, *Przyłęk, nasza ziemia*. Stowarzyszenie Oświatowe Sycyna 2005.

www.przylek.pl

Rezerwat żółwia błotnego
Pond turtle reserve

(fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

Przyłęk parish is a typical rural parish. It is located in the Valley of Plewka, Czerniawka, Zwolenka and Vistula rivers. It covers the total area of 13 089 ha and has the population of 6 451.

The name derives from the Word Przyłęk which can be translated into "the place in the lowland by the river".

The parish is comprised of the following villages: *Andrzejów, Babin, Baryczka, Grabów nad Wisłą, Helenów, Ignaców, Kulczyn, Krzywda, Lipiny, Lucimia, Łągów, Łąguszów, Ławeczko Nowe, Ławeczko Stare, Mierziączka, Mszadla Dolna, Mszadla Nowa, Mszadla Stara, Okrężnica, Pajków, Przyłęk, Wysocin, Rudki, Stefanów, Wólka Łagowska, Wólka Zamojska, Załazy, Zamość Nowy, Zamość Stary, Szlachecki Las.*

Due to its location the place should be attractive to tourists. There is a water storage reservoir by Plewka River that covers the area of 13 ha. Moreover, in Andrzejów, there is Borowiec Pond Turtle Reserve. There is no industry located in the parish, which is a big advantage. The Valley of Zwolenka River is the area of protected landscape and has been incorporated into the European Network of Protected Areas – Nature 2000.

There are 1 354 independent farms in the region, 7 of which are ecological.

There are four state elementary schools in Babina, Łąguszowo, Mszadla Stara and Grabów upon Vistula and two pre-secondary (middle) schools in Przyłęk and Wólka Zamojska.

M. Kuś, *Przyłęk – Our Land*. Sycyna Educational Association 2005.

www.przylek.pl

Łąguszowianki / *Łąguszowianki band*
(fot. / photo: R. Kusio)

Żółw błotny / *Pond turtle*

(fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

Publiczna Szkoła Podstawowa
w Grabowie
State elementary school in Grabów
(fot. / photo: R. Kusio)

PRZYŁĘK

Z kart historii

- XII wiek – pierwsze wzmianki o miejscowościach Grabów i Mszadla
- 1422 – budowa mostu w Mszadli przez właściciela Serokomli Mikołaja Zakliki
- 1577 – dzierżawa Przyłęką przez Jana Kochanowskiego z Czarnolasu
- 1918 – założenie pierwszego kółka Rolniczego w Wólce Zamojskiej
- 1919 – utworzenie parafii w Łagowie
- 1924 – powstanie Straży Ogniowej w Zamościu Starym
- 1931 – budowa szkoły w Mszadli Nowej przez Społeczny Komitet Budowy Szkoły
- 2000 – oddanie do użytku nowego budynku samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Przyłęką

Urząd Gminy w Przyłęką
Parish Council in Przyłęk
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Kościół parafialny pw. św. Floriana w Łagowie / *St. Florian Church in Łagów*
(fot. / photo: R. Kusio)

Kapliczka w Grabowie nad Wisłą / *Shrine in Grabów upon the Vistula*
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Kościół parafialny pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w Przylęku
Our Lady of Częstochowa Church in Przylęk
(fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

Pomnik dziesięciolecia niepodległości ojczyzny. Tablica
pamięci ppr. Tadeusza Salomończyka
Memorial of the tenth anniversary of the independence. Com-
memorative plaque of Tadeusz Salomończyk
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Pomnik pomordowanych (19.12.1942 r.) w Mszadli Nowej
Memorial of the executed (19.12.1942) in Mszadla Nowa
(fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

Krzyż przydrożny w Grabowie nad Wisłą
Roadside Cross in Grabów upon the Vistula
(fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

Publiczna Szkoła Podstawowa
w Łaguszowie
State elementary school in Łaguszów
(fot. / photo: R. Kusio)

Publiczna Szkoła Podstawowa
w Babinie
State elementary school in Babin
(fot. / photo: R. Kusio)

Publiczna Szkoła Podstawowa
w Mszadli Starej
*State elementary school
in Mszadla Stara*
(fot. / photo: R. Kusio)

Publiczne Gimnazjum w Wólce Zamojskiej / State pre-secondary school in Wólka Zamojska
(fot. / photo: R. Kusio)

Wójt Gminy Przyłęk – Marian Kuś i Przewodniczący Rady Gminy – Wojciech Szmajda z zespołem Łaguszowianki
Przyłęk Village Mayor Marian Kuś and the Chairman of the Parish Council Wojciech Szmajda with Łaguszowianki band
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Wisła w Lucimi / *The Vistula in Lucimia*
(fot. / photo: R. Kusio)

Zalew Janowice-Baryczka / *Janowice-Baryczka pond*
(fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

Rezerwat żółwia błotnego Andrzejów-Borowiec / Pond turtle reserve in Andrzejów-Borowiec
(fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

TCZÓW

Powierzchnia gminy Tczów wynosi 7 213 ha (ok. 72 km²), którą zamieszkuje 4 857 osób. W Tczowie znajdują się siedziby: Urzędu Gminy, Oddziału Banku Spółdzielczego w Zwoleniu, Zespołu Szkół Ogólnokształcących, sklepy spożywczo-przemysłowe i poczta.

Gmina Tczów sąsiaduje z gminami: Zwoleń, Kazanów, Skaryszew, Gózd. Pierwsza wzmianka w dokumentach dotycząca kościoła parafialnego w Tczowie pochodzi z 1180 roku. Tczów powstał przy drodze z Radomia do grodu Chodlik, leżącego niedaleko ujścia rzeki Iłżanki do Wisły. Początkowo wieś Tczów była wsią królewską. Za czasów Władysława Jagiełły wcielono ją do starostwa zwolenieńskiego.

W skład gminy wchodzi 14 sołectw: *Bartdzieje, Borki, Brzezinki Nowe, Brzezinki Stare, Janów, Józefów, Julianów, Lucin, Podzakrzówek, Rawica Nowa – Kazimierzów, Rawica Stara, Tczów, Tynica, Wincentów.*

Cieki wodne: Tczówka (Struga Tęczowa), Mucha z Kłonówką – dopływy Modrzewianki oraz Piątkowy Stok – dopływy Zwolenki.

Na terenie gminy znajduje się 1 334 małych gospodarstw rolnych (tylko 39 powyżej 15 ha). Większość podmiotów gospodarczych w gminie Tczów zajmuje się handlem hurtowym i detalicznym oraz budownictwem z przetwórstwem przemysłowym.

W gminie działają szkoły podstawowe w Brzezinkach Starych, Janowie, Rawicy oraz zespół szkół ogólnokształcących (szkoła podstawowa i gimnazjum) w Tczowie.

K. Kołodziejczyk, J. Madej, M. Stawarz, *Echa ziemi tczowskiej*. Stowarzyszenie Oświatowe Sycyna 2005.

www.tczow.pl

Dom Ludowy w Bartdziejach
Folk House in Bartdzieje
(fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

Pole maków / *Poppy field*
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Tczów has the total area of 7 213 ha (which is about 72 km²) and the population of 4 857. The local facilities include: Parish Council, Co-Op Bank branches in Zwoleń, state secondary schools, grocery stores and the post office.

Tczów parish borders on Zwoleń, Kazanów, Skaryszew and Gózd parishes. The parish was first mentioned in ecclesial documents dated back to 1180. The village was founded by the main road from Radom to Chodlik town located by Iłżanka estuary. Originally Tczów village belonged to the king. Under king Vladislaus Jagiełło the village was incorporated into Zwoleń eldership.

There are 14 villages in the parish. These are: *Bartdzieje, Borki, Brzezinki Nowe, Brzezinki Stare, Janów, Józefów, Julianów, Lucin, Podzakrzówek, Rawica Nowa – Kazimierzów, Rawica Stara, Tczów, Tynica, Wincentów.*

Local rivers and streams: Tczówka (Struga Tęczowa), Mucha and Kłonówka – Modrzewianka River tributary and Piątkowy Stok – Zwolenka River tributary.

There are 1 334 small farms located in the parish and only 39 of them spread on the area larger than 15 ha. The majority of local business enterprises are concentrated on retail and wholesale industry, as well as construction and industrial processing.

There are elementary schools in Brzezinki Stare, Janów and Rawica and an elementary and pre-secondary (middle) school in Tczów.

K. Kołodziejczyk, J. Madej, M. Stawarz, *Echoes from the Land of Tczów*. Sycyna Educational Association 2005.

www.tczow.pl

Gminne boisko sportowe
Local sports ground
(fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

TCZÓW

Z kart historii

- 1180 – wzmianka o kościele parafialnym w Tczowie
- 1545 – Piotr Firlej – starosta zwoleński zakłada wieś Rawicę
- 1818 – pierwsza wzmianka dotycząca zorganizowania szkoły w Tczowie
- 1914 – założycielskie zebranie w Tczowie Kółka Rolniczego „Gwiazda”
- 1927 – powstanie Ochotniczej Straży Pożarnej w Tynicy
- 1935 – powstanie Ochotniczej Straży Pożarnej w Rawicy
- 1948 – przystąpienie do budowy drogi bitej z Tczowa do Podgóry
- 1958 – ukończenie budowy szkoły w Tczowie
- 1977 – utworzenie w gminie Tczów 12 gospodarstw specjalistycznych
- 1995 – budowa wodociągu w Tczowie, Bartodziejach, Podzakrzówku i Rawicy
- 2004 – oddanie do użytku oczyszczalni ścieków w Tczowie

Urząd Gminy w Tczowie
Parish Council in Tczów

(fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

Panorama Tczowa / Tczów panorama
 (fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

Pomnik pomordowanych 11 XI 1943 r. w Tczowie
 Memorial of the executed on 11.11.1943 in Tczów
 (fot. / photo: E. Nowakowska)

Kapliczka św. Jana / St. John's shrine
 (fot. / photo: E. Nowakowska)

Figurka z 1935 r. / Figurine from 1935
(fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

Figurka z 1936 r. / Figurine from 1936
(fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

Nad Tczówką (fot. archiwum gminy)
Upon Tczówka River
(fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

Publiczna Szkoła Podstawowa w Janowie
State elementary school in Janów
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Publiczna Szkoła Podstawowa
w Brzezinkach Starych
State elementary school in Brzezinki Stare
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Zespół Szkół Ogólnokształcących w Tczowie
Comprehensive schools in Tczów
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Publiczna Szkoła Podstawowa w Rawicy
State elementary school in Rawica
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Spotkanie z okazji Dnia Nauczyciela.
W środku Wójt Andrzej Wolszczak
(Przewodniczący Rady Stowarzyszenia
Dziedzictwo i Rozwój)
*Teachers' Day Ceremony, Village Mayor (and
the Chairman of Heritage and Development
Association Board) Andrzej Wolszczak in the
middle*
(fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

Tczowskie łąki / Meadows of Tczów
(fot. / photo: E. Nowakowska)

ZWOLEŃ

Zwoleń – miasto i gmina, powierzchnia 161,12 km², 28 sołectw oraz miasto Zwoleń – siedziba władz gminy i starostwa, 15,691 mieszkańców. W skład powiatu zwoleńskiego wchodzi gminy: Kazanów, Tczów, Policzna, Przyłęk i Zwoleń. Gmina typowo rolnicza, uprawa zbóż, hodowla trzody chlewnej, sadownictwo i warzywnictwo.

Nazwa pochodzi od słowa zwola, swola, oznaczającego to samo – co wola, dotyczyło bądź zwolnień podatkowych, bądź z woli króla Zwoleń wybudowano. Zwoleń powstał na gruncie wsi Gotardowa Wola w latach 20. XV wieku, na mocy przywileju wydanego przez króla Władysława Jagiełłę. Datowane dokumenty lokacyjne z 1425 roku poświadczają zaawansowany już stopień zasiedlenia osady. Lustracja miasta z 1564 roku potwierdza ważność szlaku komunikacyjnego biegnącego z Lublina przez Zwoleń do Radomia i Wielkopolski. Ziemia zwoleńska jest gniazdem ojczystym Jana Kochanowskiego, który urodził się w Sycynie w 1530 roku i jest pochowany w kaplicy Kochanowskich kościoła parafialnego w Zwoleniu. W latach 1566–1575 Jan Kochanowski pełnił tu funkcję prebendarza.

Obiekty kultury materialnej objęte ochroną prawną to m.in.: kościół parafialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Zwoleniu, kościół parafialny pw. Niepokalanego Poczęcia i park pałacowy w Jasieńcu Soleckim oraz zespół dworski i kapliczka przydrożna w Sycynie.

W gminie funkcjonują dwa przedszkola publiczne oraz jedno prywatne, a także cztery szkoły podstawowe, trzy gimnazja, Zespół Szkół Rolniczo-Technicznych i Zespół Szkół Licealnych.

www.zwolen.pl

Zegar słoneczny na placu Kochanowskiego
Solar Clock on Kochanowski Square
(fot. / photo: E. Nowakowska)

JAN KOCHANOWSKI
1530 – 1584

Pomnik Jana Kochanowskiego w Zwoleniu
Jan Kochanowski Memorial in Zwoleń
(fot. / photo: E. Nowakowska)

The town and the parish of Zwoleń has the total area of 161.12 km² and the population of 15.691. It is composed of 28 villages and the town of Zwoleń, where local authorities and the eldership have their headquarters. The parishes forming Zwoleń county are: Kazanów, Tczów, Policzna, Przyłęk i Zwoleń. The parish is a typical rural parish focused on corn growing, live stock keeping, fruit and vegetable growing.

Its name derives from the word zwola, swola meaning: "will" in the context of tax exemption or the fact that it was king's will for the place to be founded.

Zwoleń was founded in XV (in the 20's of that century to be exact) by virtue of king Vladislaus Jagiełło's privilege. The documents dated back to 1425 certify that the town had already been quite advanced in its settlement. The town inspection from 1564 confirms the importance of the route from Lublin via Zwoleń to Radom and the region of great Poland.

Zwoleń county is the birthplace of Polish poet Jan Kochanowski, who was born in Sycyna in 1530 and buried in Zwoleń, a town he worked as a prebendary for.

Local legally protected historic monuments include: Exaltation of the Cross Church in Zwoleń, the Immaculate Conception Church and the palace park in Jasieniec Soleski, as well as the manor and the roadside shrine in Sycyna.

There are two state and one independent kindergarten in the parish, as well as four elementary schools, three pre-secondary (middle) schools, a secondary school and a school of technical agriculture.

www.zwolen.pl

Plac Kochanowskiego
Kochanowski Square
(fot. / photo: E. Nowakowska)

ZWOLEŃ

Z kart historii

- 1425 – prawa miejskie dla Zwolenia (wcześniej Gotardowa Wola) nadane przez króla Władysława Jagiełłę
- 1566–1575 – Jan Kochanowski jako prebendarz
- 1571 – utworzenie starostwa zwoleńskiego
- 1926 – powstanie Ludowej Szkoły Rolniczej Męskiej, aktualnie Zespół Szkół Rolniczo-Technicznych
- 1939 – powstanie prywatnego gimnazjum, aktualnie Zespół Szkół Licealnych im. Jana Kochanowskiego
- 1944 – egzekucja przez nazistów 60 mieszkańców Zwolenia i okolic
- 1945 – wyzwolenie ziemi zwoleńskiej przez wojska Armii Czerwonej
- 1954–1975 – Powiat Zwoleński
- 1973 – powstanie filii Zakładów Metalowych Łucznicz
- 1973–1993 – Spółdzielnia mieszkaniowa wybudowała 831 mieszkań
- 1984 – odnowienie kaplicy, uroczysty pochówek Kochanowskich
- 1999 – powołanie na nowo powiatu zwoleńskiego
- 2005 – pierwszy schemat programu LEADER+
- 2006 – powstanie Stowarzyszenia Dziedzictwo i Rozwój
- 2007 – powstanie Zwoleńskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku

Urząd Miejski w Zwoleniu
Town Hall in Zwolen
(fot. / photo: E. Nowakowska)

(Kazanów, Tczów)
Bartdzieje

(Lipsko)
ul. Jana Kochanowskiego

Panorama Zwolenia / Zwoleń panorama
(fot. / photo: R. Kusio)

↑
(Radom)
ul. Wojska Polskiego

ul. Perzyny
(Kozienice) →

ul. Puławska
(Puławy) ↓

Centrum Zwolenia / Zwoleń town centre
(fot. / photo: W. Kabus)

Osiedle przy ulicy Wojska Polskiego w Zwoleniu / The estate on Wojska Polskiego Street in Zwoleń
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Hotel Vanilla House w Zwoleniu / Vanilla House Hotel in Zwoleń
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Dom Kultury w Zwoleniu / House of Culture in Zwoleni
(fot. / photo: P. Nakonieczny)

Zalew w Zwoleniu / Pond in Zwoleni
(fot. / photo: R. Kusio)

Starostwo Powiatowe w Zwoleniu / County Eldership in Zwolenie
 (fot. / photo: R. Kusio)

Rada Powiatu Zwolenieńskiego III kadencji (pierwszy od lewej, rząd II) Starosta Zwolenieński – Jerzy Kozieński
 The Board of Zwolenie County of the III tenure (first from the left, second row) Village Head Jerzy Kozieński
 (fot. / photo: z archiwum starostwa / from County Eldership Archives)

Zespół Szkół Licealnych im. Jana Kochanowskiego / *Jan Kochanowski secondary school*
(fot. / photo: R. Kusio)

Zespół Szkół Rolniczo-Technicznych im. Bohaterów Walki z Faszyzmem w Zwoleniu
Heroes fighting against Fascism School of technical agriculture
(fot. / photo: R. Kusio)

Epitafium Jana Kochanowskiego
w kościele parafialnym
pw. Podwyższenia Krzyża Świętego
*Jan Kochanowski's epitaph in Exaltation
of the Cross Church*
(fot. / photo: P. Nakonieczny)

Sarkofag Jana Kochanowskiego w krypcie kościoła
*Jan Kochanowski's sarcophagus in the crypt
of the church*
(fot. / photo: R. Krawczyk)

Kościół parafialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego
Exaltation of the Cross Church
(fot. / photo: P. Nakonieczny)

Kaplica Kochanowskich / *Kochanowski's Chapel*
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Nawa główna / *The nave*
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Pomnik rozstrzelanych w Karolinie 18.03.1942 r.
The memorial of the executed in Karolin on 18.03.1942
 (fot. / photo: E. Nowakowska)

Pomnik Królowej Polski
Queen of Poland Memorial
 (fot. / photo: E. Nowakowska)

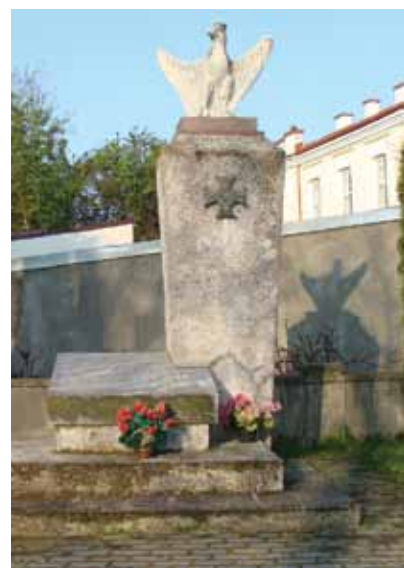
Ściana straceń w Zwoleniu
Execution Wall in Zwoleni
 (fot. / photo: E. Nowakowska)

Pomnik św. Jana Chrzciciela
St. John the Baptist Memorial
 (fot. / photo: E. Nowakowska)

Cmentarz w Zwoleniu – kwatery rozstrzelanych w latach 1939–1945
Cemetery in Zwoleni –quarter of the executed between 1939 and 1945
 (fot. / photo: R. Kusio)

Pomnik Nieznanego Żołnierza w Zwoleniu
Unknown Soldier Memorial in Zwoleni
 (fot. / photo: E. Nowakowska)

Ługi Helenowskie / *Ługi Helenowskie reserve*
(*foto. / photo: R. Kusio*)

Rzeka Zwolenka / *Zwolenka River*
(*foto. / photo: R. Kusio*)

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Aleksander Kwaśniewski witany przez Dyrektora ZSRT Zbigniewa Buczmę, lipiec 2000 / *President of the Republic of Poland Aleksander Kwaśniewski welcomed by the Headmaster of the school of technical agriculture Zbigniew Buczma, July 2000*
 (fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

Zlot szkół imienia Jana Kochanowskiego w 475 rocznicę urodzin poety, czerwiec 2005
 (fot. / photo: P. Nakonieczny)

Wizyta Przewodniczącego Rady Państwa prof. Henryka Jabłońskiego w Zwoleniu, 21.09.1984 r. (obok A. Lesisz – Naczelnik Miasta) / *The visit of the chairman of the Council of State prof. Henryk Jabłoński in Zwolenie, 21.09.1984*
 (fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

Rozgrywki na „Orliku”
Match at „Orlik” football pitch
 (fot. / photo: P. Nakonieczny)

Sesja Rady Miejskiej (czwarty od lewej) Mateusz Sałbut – Przewodniczący
Town Council in session, (fourth from the left) chairman Mateusz Sałbut
 (fot. / photo: E. Nowakowska)

Miejska Orkiestra Dęta
Local Brass Orchestra
 (fot. / photo: E. Nowakowska)

Reunion of Jan Kochanowski schools on the 475th anniversary of poet's birthday, June 2005

Sesja Rady Miejskiej: (od prawej) Zastępca Burmistrza – Włodzimierz Kabus, Burmistrz – Bogusława Jaworska

Town Council in session: (from the left) Deputy Mayor Włodzimierz Kabus, Mayor Bogusława Jaworska
(fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

Korowód II Festiwalu Kultur Europejskich
II European Cultures Festival Parade
(fot. / photo: P. Nakonieczny)

Powiatowe Dożynki w Zwoleniu 2008 r. (od lewej) Adam Kowalski, Marszałek – Adam Struzik, Burmistrz – Bogusława Jaworska, Wojewoda Mazowiecki – Jacek Kozłowski

County harvest festival in Zwolen 2008 (from the left) Adam Kowalski, Marshal Adam Struzik, Mayor Bogusława Jaworska, Mazowian Voivode Jacek Kozłowski
(fot. / photo: archiwum gminy / from the parish's archives)

SYCYNA

Wieża leżąca 6 km na południe od Zwolenia, 757 mieszkańców. Tutaj urodził się ojciec polskiej poezji, Jan Kochanowski (1530 r.). W związku z 450 rocznicą urodzin i 400 śmierci poety przeprowadzono gruntowne badania archeologiczne, odkrywając m.in. zarysy fundamentów i ścian starego dworu Kochanowskich. W 1980 roku w Sycynie przy trasie Zwoleń–Lipsko odsłonięto popiersie Mistrza Jana. Zabytkiem z 1621 roku jest obelisk ufundowany przez bratanka poety, Adama Kochanowskiego, z okazji zwycięstwa hetmana Chodkiewicza nad Turkami pod Chocimiem.

Sycyna – the family nest and a birthplace of the Great Poet of the Renaissance – Jan Kochanowski

Wręczenie stypendiów oświatowych podczas Dni Sycyny
Handing of the scholarships at Sycyna Days
(fot. / photo: archiwum Stowarzyszenia / from the archives of the Association)

Starosta Zwoleński, Jerzy Kosiński, podczas wręczenia dyplomów uczestnikom biegu / Zwoleń Village Head Jerzy Kosiński at the ceremony of handing in the diplomas to the participants of the race
(fot. / photo: archiwum Stowarzyszenia / from the archives of the Association)

Pomnik Jana Kochanowskiego w Sycynie
Jan Kochanowski Memorial in Sycyna
(fot. / photo: archiwum Stowarzyszenia / from the archives of the Association)

Chór Sycyna / Sycyna Choir
(fot. / photo: archiwum Stowarzyszenia / from the archives of the Association)

Całymi rodzinami mieszkańcy bawią się na Dniach Sycyny
Entire families are having fun during Sycyna Days
(fot. / photo: archiwum Stowarzyszenia / from the archives of the Association)

Prezydent Aleksander Kwaśniewski w Sycynie / President Aleksander Kwaśniewski in Sycyna
(fot. / photo: archiwum Stowarzyszenia / from the archives of the Association)

Posel na Sejm RP Marek Wikiński wręczający stypendia oświatowe S.O. SYCYNA
Marek Wikiński, MP handing in SYCYNA Educational Association scholarships
(fot. / photo: archiwum Stowarzyszenia / from the archives of the Association)

Siedziba Stowarzyszenia Oświatowego SYCYNA
The seat of SYCYNA Educational Association
(fot. / photo: E. Nowakowska)

Obelisk z 1621 r. / Obelisk from 1621
(fot. / photo: archiwum Stowarzyszenia / from the archives of the Association)

Fundamenty domu Kochanowskich
The foundation of the Kochanowski family's house
(fot. / photo: archiwum Stowarzyszenia / from the archives of the Association)

← Lipsko

Zwoleń →

Spis treści / Contents

Wprowadzenie / Preface	3
Ciepielów	6
Gózd	18
Iłża	26
Jastrzębia	40
Jedlnia-Letnisko	48
Kazanów	58
Pionki	66
Policzna	74
Przyłęk	86
Tczów	94
Zwoleń	102